VANTAAN 1980–1990-LUKUJEN RAKENNUSKANNAN INVENTOINTI JA ARVOTTAMINEN

OSA 2: TEOLLISUUDEN JA LIIKENTEEN RAKENNUKSET SEKÄ ALUERAKENTAMINEN

SAATSI ARKKITEHDIT 2023

Vantaan 1980–1990-lukujen rakennuskannan inventointi ja arvottaminen –
Osa 2: Teollisuuden ja liikenteen rakennukset sekä aluerakentaminen

ISBN:	*978-952-7430-30-9 (painettu, 1. painos)*
	978-952-7430-31-6 (pdf, iso resoluutio)
	978-952-7430-32-3 (pdf, pieni resoluutio)
	978-952-7430-33-0 (pdf, pieni resoluutio, suojattu)
Tilaaja:	*Museopalveluiden päällikkö Marjo Poutanen,* *Vantaan kaupunginmuseo.*
Tekijä:	*Saatsi Arkkitehdit Oy* *Emilia Saatsi, Pekka Saatsi, Riina Sirén,* *Aino Salo, Anna-Elisabet Määttä, Ville-Pekka Säkkinen (kaaviot)* *pekka@saatsi.fi I 040 5955933 I www.saatsi.fi*
Valmistunut:	*31.3.2023*
Julkaisupaikka:	*Helsinki*
Julkaisuvuosi:	*2023*
Paino:	*Grano Oy*
Kannen kuva:	*Tiivistekeskus Oy:n varasto- ja toimistorakennus Vantaan Koivuhaassa 2022.* *Johannes Vihervirta, Vantaan kaupunginmuseo.*
Muut kuvat:	*Saatsi Arkkitehdit Oy, ellei toisin mainittu.*

SISÄLTÖ

4 JOHDANTO

4 Alkusanat

5 Hankkeesta
5 Hankkeen tausta
5 Hankkeen tavoitteet

6 Työn menetelmät
6 Inventointi
7 Arvottaminen

9 Teollisuusrakennusten kohdeluettelo

11 Kerrostalojen kohdeluettelo

13 JOHTOPÄÄTÖKSET
13 Inventoinnin tulokset
14 Teollisuuden ja liikenteen rakennukset
14 Asuinkerrostalot
15 Arvottamisen tulokset

TEOLLISUUS- JA ALUERAKENTAMINEN

19 RAKENNETTU TEOLLISUUS

19 Teollisuus ja liikenne kasvaa

21 Teollisuus ja liikenne kaupunkirakenteessa

23 Kohderakennukset
23 Teollisuusrakennukset
25 Liikenteen rakennukset

27 Teollisuusrakennusten suunnittelijoita

29 ALUERAKENTAMINEN VANTAALLA

29 Aluerakentamisen idea

30 Kasvun tekijät

31 Vantaan kaavoittaminen
31 Katseet Vantaalle
33 Vauhti hidastuu

34 Kohderakennukset

37 Kerrostalojen suunnittelijoita

LÄHTEET

39 Julkaisut

41 Tietokannat

41 Suulliset lähteet

LIITTEET

JOHDANTO

ALKUSANAT

1970-luku oli Vantaan kaupungistumiskehityksessä kasvun aikaa, joka hakee vertaistaan koko Suomessa. Aluerakentamisella tuotettiin asuinlähiöitä etenkin kiivaasti kehitettävän liikenneverkon varrelle. Samalla yhteiskunta siirtyi kovasta teollisuudesta palvelualoille. Savupiipputeollisuus väheni, mutta erilaiset informaatioyhteiskuntaa palvelevat teollisuusalat kasvoivat. Sen tuloksena tarvittiin uuden ajan teollisuutta ja huolintaa palvelevaa rakennuskantaa sekä lisää asuntoja tiivistyviin kaupunkeihin.

Tässä selvityksessä 1980- ja 1990-lukujen vantaalaista rakentamista tarkastellaan teollisuusrakentamisen ja aluerakentamisen näkökulmista. Tarkemman selvityksen kohteena on 19 teollisuuden ja liikenteen rakennusta sekä 31 kerrostaloa. Selvitykseen on laadittu kokonaisuudet teollisen rakentamisen periaatteista sekä vantaalaisen aluerakentamisen kehityksestä. Ilmiöesittelyn lisäksi selvitys tutustuttaa lyhyesti kohteiden rakennustyyppeihin ja arkkitehteihin.

Kiitokset

Vantaan 1980–1990-lukujen rakennuskannan inventointi ja arvottaminen, osa 2: Teollisuuden ja liikenteen rakennukset -hanke toteutettiin yhteistyössä Vantaan kaupunginmuseon ja Kaupunkiympäristön toimialueen palvelualueiden kanssa. Työn ohjausryhmään kuuluivat Vantaan kaupungilta kaupunkisuunnittelujohtaja Tarja Laine, toimitilajohtamisen hankepäällikkö Eija Kivineva, asemakaavapäällikkö Ilkka Laine, lupa-arkkitehti Ilkka Laitinen ja kaupunkikuva-arkkitehti Matti Kärki, sekä Vantaan kaupunginmuseolta museopalveluiden päällikkö Marjo Poutanen, rakennustutkija Susanna Paavola, rakennustutkija Anne Silanto ja tutkimusapulainen Johannes Vihervirta. Ohjausryhmän kanssa kokoonnuttiin kahdesti.

Tiivein yhteistyö käytiin kaupunginmuseon edustajien kanssa työkokouksissa, joista keskeisimpiin lukeutuivat arvottamispalaverit. Muulla viestinnällä tuettiin ennen kaikkea tarvittavaa aineistonhankintaa. Lämmin kiitos kaikille selvitystyötä edistäneille!

Porvoossa 31.3.2023,

Emilia Saatsi
arkkitehti SAFA
maisema-arkkitehti

Pekka Saatsi
arkkitehti SAFA

HANKKEESTA

Hankkeen tausta

Vantaan kaupungin rakennuskanta on aiemmin inventoitu vuonna 1979 valmistuneisiin rakennuksiin asti. Käsillä olevan selvityksen taustalla on hanke, jossa on siirrytty tarkastelemaan seuraavaa kautta eli 1980–1990-lukujen rakennuskantaa. Vantaalla on kaikkiaan lähes 11 000 rakennusta, jotka ovat valmistuneet 1980–1990-luvuilla.[1] Niiden inventointi toteutetaan kolmiosaisena: ensimmäisessä vaiheessa käytiin läpi kokoontumisrakennukset, käsillä olevassa toisessa osassa teollisuus- ja liikenteen rakennukset ja kolmannessa asuinrakennukset, joista tähän selvitykseen valikoitui ensimmäinen ryhmä eli kerrostalot. Vielä edessä olevassa vaiheessa käsitellään pienemmät asuinrakennukset.

Inventoinnin toisen vaiheen ja kolmannen vaiheen ensimmäisen osan esiselvitykset aloitettiin vuoden 2021 lopulla. Teollisuus-, varasto- ja liikenteen rakennukset, yhteensä 725 kpl, inventoitiin 20.10.2021–31.05.2022 ja asuinkerrostalot, yhteensä 911 kpl, ajanjaksolla 01.05.2022–31.08.2022. Rakennukset valokuvattiin ja niiden perustiedot ja tärkeimmät piirustukset vietiin Vantaan kaupunginmuseon Kirsti-kokoelmanhallintajärjestelmään. Esiselvityksen inventointiryhmässä oli kaksi museon rakennustutkijaa sekä yksi tutkimusapulainen.

Esiselvityksen pohjalta teollisuus-, varasto- ja liikenteen rakennuksia valikoitui jatkoselvitykseen yhteensä 19 kohdetta. Asuinkerrostaloja valikoitui yhteensä 31 kohdetta.

Hankkeen tavoitteet

Tämän selvityksen tavoitteena oli löytää täydennysinventoinnin ja arvottamisen avulla tilaajan määrittämästä kohdejoukosta sen kulttuurihistoriallisesti merkittävimmät kohteet. Arkkitehtuuri toimii yhteiskunnan peilinä, joten inventointi- ja arvottamistyön keskeisenä kannustimena on varmistaa, että arvokkaiden kohteiden avulla välittyvä kuva olisi mahdollisimman eheä. Rakennuksiin huolellisesti tutustumalla haluttiin myös tuoda esiin rakennusperinnön laajenevaa arvoperustaa. Selvityksellä on tiedon lisäämiseen liittyvää itseisarvoa sen valaistessa tarkastellun aikakauden kulttuuria ja mekanismeja.

Työn käytännöllisenä tarkoituksena on tukea maankäyttöön liittyviä päätöksiä, kiinteistön hoitoa sekä rakennussuojelua. Merkittäviksi todettujen rakennusten kohdalla tutkitaan asemakaavoituksessa myös rakennussuojelun mahdollisuus. Selvitys on tarkoitettu rakennussuojeluviranomaisten, kaavoituksen, rakennusvalvonnan, tilanhallinnan sekä kaikkien aiheesta kiinnostuneiden kaupunkilaisten käyttöön.

1 Helsingin tilastotietokannat 2022.

TYÖN MENETELMÄT

Inventointi

Käsillä oleva toisen vaiheen jatkoselvitys käynnistyi marraskuussa 2022. Tehtävänä oli täydentää aiemmin valittujen 50 rakennuksen inventointia. Inventointitieto tuotettiin Vantaan kaupunginmuseon Kirsti-kokoelmanhallintajärjestelmään sen tietuerakenteen mukaisesti. Kohdeilmiöitä esittelevä ja johtopäätöksiä koostava yleisosio eli käsillä oleva selvitys laadittiin erilliseksi PDF:ksi, joka Kirstiin tallentamisen lisäksi on tarkoitus sekä painaa että julkaista sähköisesti.

Arkkitehtuuri on ihmisen elinympäristöön konkreettisesti vaikuttava yhteiskunnallinen ilmiö. Kohdeilmiöitä taustoittavissa luvuissa tarkasteltuun aikakauteen pyrittiin tutustumaan sekä yhteiskunnan että arkkitehtuurin tasoilla. Tärkeimpinä lähteinä luvussa toimivat Suomen yleistä historiaa ja ajan rakennustekniikkaa sekä vantaalaista kaavoitusta käsittelevät teokset kuten Sari Hirvosen *Ruraali urbaani – Vantaan kaupunkisuunnittelun historia* (2005), Rakennustiedon *Kerrostalot*-sarja (1990–2006) ja Kimmo Rönkän *Aluerakentamissopimukset ja kaavoitus Espoossa ja Vantaalla* (1989), sekä aikalaiskuvauksina Arkkitehti-lehden artikkelit 1980- ja 1990-luvuilta.

Inventointivaiheessa kohteisiin liittyvää tietoa koottiin, järjestettiin ja tuotettiin kenttätutkimusten, kirjallisuuden ja arkistoaineiston kuten rakennuspiirustusten ja rakennushistoriaselvitysten avulla. Kirstiin tallennetut valokuvat sekä rakennusvalvonnan piirustukset ovat olleet selvityksen keskeisimpiä tietolähteitä. Selvityksen aikana valokuvia täydennettiin yhden pienkerrostaloryhmän, Martinkyläntie 64:n, osalta. Vantaan kaupunginmuseo on avustanut sähköisen piirustuspankin ja Arkkitehti-lehden artikkelien keräämisessä.

Valokuvamateriaalin perusteella tehdyllä rakennusosien tunnistuksella ja ajoituksella on tärkeä rooli osana tiedon tuottamisen prosessia. Aineiston hankinnan jälkeen kohteita arvioitiin ympäristöön liittymisen, massoittelun ja tilarakenteen, julkisivuarkkitehtuurin ja pihan muodostuksen sekä myöhempien muutosten näkökulmista. Erityispiirteitä rinnastettiin soveltuvin osin laajempaan aiheyhteyteensä.

Vantaan 1980- ja 1990-lukujen kokoontumisrakennusten täydennysinventointi on tehty ja tulokset koottu alle viiden kuukauden nopeatahtisessa hankkeessa. Kohteita on pyritty käsittelemään tasa-arvoisesti, mutta on selvää, että juhlittujen ja tuntemattomien kohteiden välillä on aineistollista epäsuhtaa. Tutkimus keskittyi myös vahvasti arkkitehtuurisuunnitteluun. Rakennusyhtiöiden ja muiden suunnittelijoiden tunnistamiseen olisi ollut syytä käyttää enemmän tutkimusaikaa.

Toinen lisäpohdinta liittyi arkkitehtuurianalyysin ulkoasupainotukseen. Teollisen arkkitehtuurin lähtökohdat ovat sen toiminnallisuudessa. Tämän selvityksen puitteissa sisätiloja arvioitiin hyvin rajallisen ja epätasaisen aineiston pohjalta, joten selvitystyössä ei välttämättä tavoitettu kaikkia kohteiden arvopiirteitä.

Arvottaminen

Arvoperusteet

Selvitykseen sisältynyt arvotustyö kulminoituu kohderakennuksista laadittuihin arvolausekkeisiin. Lausekkeet perustuvat *Lakiin rakennusperinnön suojelemisesta* (LaRS 4.6.2010/498), jonka arvoperusteet esitetään Kirsti-kokoelmanhallintajärjestelmässä seuraavasti:

- Harvinaisuusarvot: rakennus on harvinainen tai ainutlaatuinen.
- Tyypillisyysarvot: Rakennus on historiallisesti tyypillinen alueelleen.
- Edustavuusarvot: Rakennus on edustava esimerkki.
- Alkuperäisyysarvot: Rakennuksella on alkuperäisyysarvoa.
- Historiallinen todistusvoimaisuus: Rakennuksessa on historiallista todistusvoimaisuutta.
- Historiallinen kerroksisuus: Rakennuksella on historiallista kerroksisuutta.

Arvolausekkeet muodostettiin yhteistyössä kaupunginmuseon kanssa. Arvolausekkeiden sekä vertailun kautta saatavien tulosten perusteella rakennukselle arvioitiin sopiva arvoluokka. Vantaan kaupungin rakennusperintökohteiden arvoluokkien mukaisesti:

- RP, rakennus on kulttuurihistoriallisesti merkittävä
- V, rakennuksen kulttuurihistorialliset arvot ovat vaatimattomat.

Kohteiden kulttuurihistoriallinen arvottaminen tapahtui vertailevan metodin avulla. Kohteita ryhmiteltiin ja vertailtiin rakennustyypin, rakennusajan ja arkkitehtuurin perusteella, ja näin hahmotettiin kunkin kohteen ansiot toisiinsa nähden. Vertailu tehtiin Vantaan kontekstissa, vantaalaisen rakennusperintöön heijastaen.

Kohteiden arvotustyö tehtiin ryhmätyönä. Saatsi Arkkitehdit laati ehdotuksen, jota arvioitiin yhdessä kaupunginmuseon työryhmän kanssa. Lopuksi koko 50 rakennuksen kohderyhmää ja sen painotuksia tarkasteltiin kokonaisuutena. Arvotustyön tulokset arvioitiin lopulta ohjausryhmässä. Teollisuus- ja varastorakennuksia sekä liikenteen rakennuksia koskeva inventointi- ja arvotustyö valmistui maaliskuussa 2023.

Yksikään nyt tarkastelluista kohteista ei lukeudu maakunnallisessa tai valtakunnallisessa (RKY) inventoinnissa mainittuihin kohteisiin. Merkittävimmät kohteet on arvioitu paikallisesti merkittäviksi.

Arvottamisen erityispiirteistä

Rakennusten kulttuurihistoriallisia arvoja tarkastellaan tyypillisesti historian, rakennushistorian ja maiseman näkökulmista. Tämän selvityksen yhteydessä tehdyssä arvottamisessa painottuivat lopulta rakennusten arkkitehtoniset ja maisemalliset näkökulmat, koska kohderakennusten toimintaan tai tapahtumiin liittyvä historiallinen arvo on vielä ohutta aikana, jolloin rakennusten valmistumisesta on kulunut vasta 23–43 vuotta.

Tarkasteltu rakennuskanta on nuorta. Se on toteutettu modernin, valvotun ja suunnittelija- ja rakentajatahot eriyttävän suunnittelujärjestelmän mukaisesti sekä arkkitehtuurikoulutusta saaneiden suunnittelijoiden toimesta. Selvityksessä ylläpidetty näkökulma kohteisiin on kuitenkin ennen kaikkea rakennushistoriallinen eli ajan rakentaminen pyritään kontekstoimaan aikansa ilmiöihin. Näin nuori rakennuskanta saa edustusmerkityksiä yhteiskuntahistorian kautta. Rakennushistoriallinen viitekehys tulee väistämättä tarkentumaan, kun vastaavaa aikaa käsitteleviä inventointeja laaditaan lisää.

Rakennushistoriallinen näkökulma poikkeaa arkkitehtuuriarvottamisesta, jossa suunnittelua tarkastellaan yleensä innovatiivisuutta vasten. Arkkitehtuurin uutuusihannetta perustellaan yhtäältä rinnastamalla arkkitehtuuri nykytaiteeseen ja sen velvoittavuuteen heijastella mahdollisimman puhtaasti yhteiskunnan henkistä tilaa. Toisaalta imperatiivi syntyy länsimaisen kulttuurin individualistisuudesta, joka hakee mittareita erottaakseen huippuyksilön perässähiihtäjistä.

Vastaavasti "vanhanaikaiselle" arkkitehtuurille on yleensä annettu hyvin vähän arvoa, vaikka ratkaisu itsessään olisi käyttäjälleen kelvollinen. Tätä uutuutta painottavaa lähestymistapaa vastaan puhuu vanhanaikaisuuden suhteellisuus. Muuttuvien ihanteiden virrassa kulunut on pian taas yllätyksekästä, ja eilisen arkkitehtuuri kantaa uudelleenarvioitaessa kiitettyjä sisältöjä.

Vantaan rakennusperintö on arvottamisen kohteena monitulkintainen. 1980- ja 1990-luvut edustavat Vantaan rakentamisen näkökulmasta poikkeuksellisen vilkasta ajanjaksoa, jota vastaava trendi on havaittavissa kautta maan. Tiivistyvän pääkaupungin rajanaapurina Vantaa sai lisäksi osakseen monia Helsinginkin havittelemia teollisuuden ja liikenteen rakenteita. Tuntuvimpia näistä ovat Helsinki-Vantaan lentoasema sekä erilaiset logistiikkaterminaalit.

Teollisuuden ja liikenteen rakennukset on usein tuotettu hyvin vaihtelevin resurssein. Niiden arkkitehtuuri on funktiokeskeistä ja insinöörivetoista, ja vauraimmissa tuotantolaitoksissa ja terminaaleissa on usein tavoiteltu ja tavoitettu kansallisen tason innovatiivisuutta. Arkkitehdin rooli usein pieni, mikä on huomioitava arvotettaessa. Teollisuuden rakennuttajien tiiviiden verkostojen vuoksi rakennuskanta on usein varsin yhtenäistä maan laajuisesti.

Sekoittuneiden käyttötarkoitusten vuoksi osa tämän selvityksen teollisuusrakennuksista rinnastuu inventoinnin 1. osassa käsiteltyihin toimistorakennuksiin. Tämä on pyritty huomioimaan kohteita arvotettaessa siten, että toimistofunktioita sisältäviä teollisuusrakennuksia on arvioitu myös toimistorakennusten viitekehyksessä.

1900-luvun lopun teollisuusrakennukset on yleensä pyritty sijoittamaan yhteiskuntarakenteen reunamille omille teollisuusalueilleen tai liikenneväylien solmukohtiin. Vastaava syrjäyttäminen koskee liikenteen rakennuksia. Suurikokoisina ne kuitenkin usein näkyvät etäälle näissä maisemissaan, jolloin niiden ympäristösuhde korostuu arvopiirteitä arvioitaessa. Maamerkkiroolin monitulkintaisuus on muutenkin keskeinen näkökulma modernin rakennusperinnön arvottamisessa.

Asuinkerrostalojen rakennustyyppi on merkittävästi yhtenäisempi kuin edellä mainituissa, elinkeinoa ja yhteiskunnan liikkumista palvelevissa rakennuksissa. Tyyppisuunnittelun ja aravalainojen seurauksena asuntopohjat yhtenäistyivät. 1970-luvun aikana vakiintunut elementtimoduuli määräsi mitoituksen ja runkorakenteen, joskin matalissa kerrostaloissa päädyttiin toisinaan myös pientalorakenteisiin. Näin ollen arvottamisen kohteena on poikkeuksellisen yhdenmukainen rakennustyyppi.

Kulttuurihistoriallisten arvojen lisäksi ja niiden lomassa rakennusperinnöllä on hyvin usein merkittävä käyttöarvo, jota kuitenkaan ei tarkastella tässä selvityksessä. Käyttöarvo kytkeytyy rakennusperinnön tekniseen toimivuuteen ja terveellisyyteen. 1980- ja 1990-luvun rakennuskanta on lähes poikkeuksetta toteutettu teollisen rakentamisen periaattein, tuotantoteknisesti optimoiduista kerrosrakenteista, joiden korjaaminen on vaativaa ja perustuu tyypillisesti rakennusosien vaihtamiseen. Korjaamatta jättäminen johtaa rakennusosan vaurioitumiseen ja sen seurauksena todennäköisesti epäterveelliseen sisäilmaan.

Ajan rakennuskantaan on siis lähes automaattisesti sisäänkirjoitettu hetki, jolloin sen materiaalinen autenttisuus kokee tuntuvan pudotuksen. Tämä on huomioitava suojelupäätöksiin sitoutuessa. Toisaalta restaurointiteoreettisesti teollisesti tuotetun rakennusosan korvaaminen toisella teollisesti tuotetulla rakennusosalla voi nähdä helposti perusteltavana. Uusiva muutos vaatii kuitenkin aina huolellista harkintaa, eikä vähiten ekologisista syistä

TEOLLISUUSRAKENNUSTEN KOHDELUETTELO

Hakkila 66

Museoviraston kokoelma- ja konservointikeskus

Kivistö 23

Neste Vantaa Keimola Länsi

Koivuhaka 68

Mäkituvantie 5, varasto- ja toimistorakennus, Tiiviste-keskus Oy, Etola Yhtiöt, Excel

Mäkituvantie 11, toimisto- ja teollisuusrakennus, Oy Nestepaine Ab

Koivuhaan teollisuusrakennukset, ns. kravattitalot:

- Hakamäenkuja 8
- Hakamäenkuja 10
- Hakamäenkuja 4
- Hakamäenkuja 6
- Koivupuistontie 36
- Hakamäenkuja 3
- Koivuhaantie 7 / Hakamäenkuja 5
- Hakamäenkuja 7
- Koivuhaankuja 2
- Koivuhaankuja 1

Lentokenttä 53

Finavia liikelentoterminaali, VIP President

Helsinki-Vantaan lentoaseman Terminaali 1, ent. koti-maan terminaali

Martinlaakso 17

Sanomatie 1, tuotanto- ja toimistorakennus

Tammisto 50

Tammiston kauppatie 7, Suunto Oy, ent. Okovälitys Oy

Vantaanlaakso 18

Vanha Nurmijärventie 21, Vaisala Oy, toimistorakennus

1 Neste Vantaa Keimola Länsi
2 Sanomatie 1, tuotanto- ja toimistorakennus
3 Vanha Nurmijärventie 21, Vaisala Oy, toimistorakennus
4 Tammiston kauppatie 7, Suunto Oy, ent. Okovälitys Oy
5 Mäkituvantie 5
6 Mäkituvantie 11
7 Helsinki-Vantaan lentoaseman Terminaali 1, ent. kotimaan terminaali
8 Finavia liikelentoterminaali, VIP President
9 Hakamäenkuja 8, teollisuusrakennus, ns. kravattitalo
10 Hakamäenkuja 10, teollisuusrakennus, ns. kravattitalo
11 Hakamäenkuja 4, teollisuusrakennus, ns. kravattitalo
12 Hakamäenkuja 6, teollisuusrakennus, ns. kravattitalo
13 Koivupuistontie 36, teollisuusrakennus, ns. kravattitalo
14 Hakamäenkuja 3, teollisuusrakennus, ns. kravattitalo
15 Koivuhaantie 7 / Hakamäenkuja 5, teollisuusrakennus, ns. kravattitalo
16 Hakamäenkuja 7, teollisuusrakennus, ns. kravattitalo
17 Koivuhaankuja 2, teollisuusrakennus, ns. kravattitalo
18 Koivuhaankuja 1, teollisuusrakennus, ns. kravattitalo
19 Museoviraston kokoelma- ja konservointikeskus

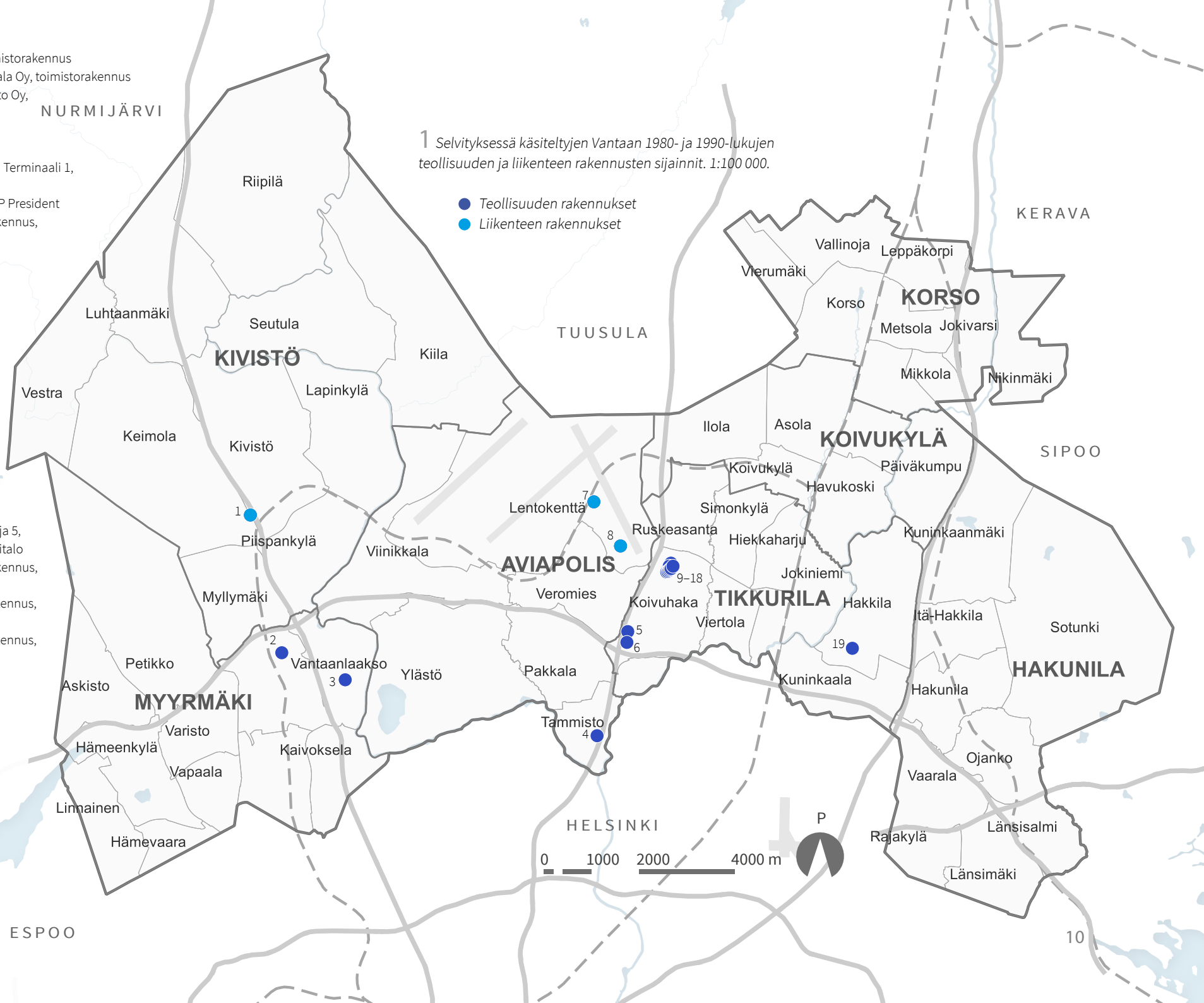

1 *Selvityksessä käsiteltyjen Vantaan 1980- ja 1990-lukujen teollisuuden ja liikenteen rakennusten sijainnit. 1:100 000.*

- *Teollisuuden rakennukset*
- *Liikenteen rakennukset*

KERROSTALOJEN KOHDELUETTELO

Hämeenkylä 12

Kerrostalo As Oy Pähkinäterho Lammaspolku 14

Jokiniemi 62

Väritehtaankatu 2

VVO:n asuinkerrostalo, Tikkurilantie 41

Albert Petreliuksen katu 3, asuinkerrostalo, Kiinteistö Oy Jokiniementalo

Albert Petreliuksen katu 4 A, asuinkerrostalo

Albert Petreliuksen katu 4 B, asuinkerrostalo, Asunto Oy Vantaan Jokiniemensato

Albert Petreliuksen katu 5, lamellitalo

Albert Petreliuksen katu 5, pistetalo

Albert Petreliuksen katu 6, lamellitalo

Albert Petreliuksen katu 6, pistetalo

Albert Petreliuksen katu 8, pistetalo

Korso 81

Ruusuvuorenkuja 4, asuinkerrostalo

Länsimäki 91

Keihästie 6, asuinkerrostalo

Pallastunturintie 1, asuinkerrostalo

Tikkurila 61

Esikkotie 1 pohjoinen

Kielotie 17

Asuinkerrostalo 4045, As Oy Lummetie 3 A

Asuinkerrostalo 4046, As Oy Lummetie 3 B

Asuinkerrostalo 4047, As Oy Lummetie 3 C

Asuinkerrostalo 4048, As Oy Lummetie 3 D

Asuinkerrostalo 4049, As Oy Lummetie 3 E

Varisto 14

Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19693

Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19694

Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19695

Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19696

Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19697

Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19698

Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19699

Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19700

Viertola 63

As Oy Neilikkapiha, Neilikkatie 14

As. Oy Liljapiha, Peltolantie 15, terassitalo

1 Kerrostalo As Oy Pähkinäterho Lammaspolku 14
2 Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19693
3 Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19694
4 Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19695
5 Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19696
6 Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19697
7 Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19698
8 Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19699
9 Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19700
10 As. Oy Liljapiha, Peltolantie 15, terassitalo
11 As Oy Neilikkapiha, Neilikkatie 14
12 VVO:n asuinkerrostalo, Tikkurilantie 41
13 Väritehtaankatu 2
14 Esikkotie 1 pohjoinen
15 Kielotie 17
16 Asuinkerrostalo 4045, As Oy Lummetie 3 A
17 Asuinkerrostalo 4046, As Oy Lummetie 3 B
18 Asuinkerrostalo 4047, As Oy Lummetie 3 C
19 Asuinkerrostalo 4048, As Oy Lummetie 3 D
20 Asuinkerrostalo 4049, As Oy Lummetie 3 E
21 Albert Petreliuksen katu 3, asuinker rostalo, Kiinteistö Oy Jokiniementalo
22 Albert Petreliuksen katu 4 A, asuin kerrostalo
23 Albert Petreliuksen katu 4 B, asuinkerrostalo, Asunto Oy Vantaan Jokiniemensato
24 Albert Petreliuksen katu 5, lamellitalo
25 Albert Petreliuksen katu 5, pistetalo
26 Albert Petreliuksen katu 6, lamellitalo
27 Albert Petreliuksen katu 6, pistetalo
28 Albert Petreliuksen katu 8, pistetalo
29 Ruusuvuorenkuja 4, asuinkerrostalo
30 Keihästie 6, asuinkerrostalo
31 Pallastunturintie 1, asuinkerrostalo

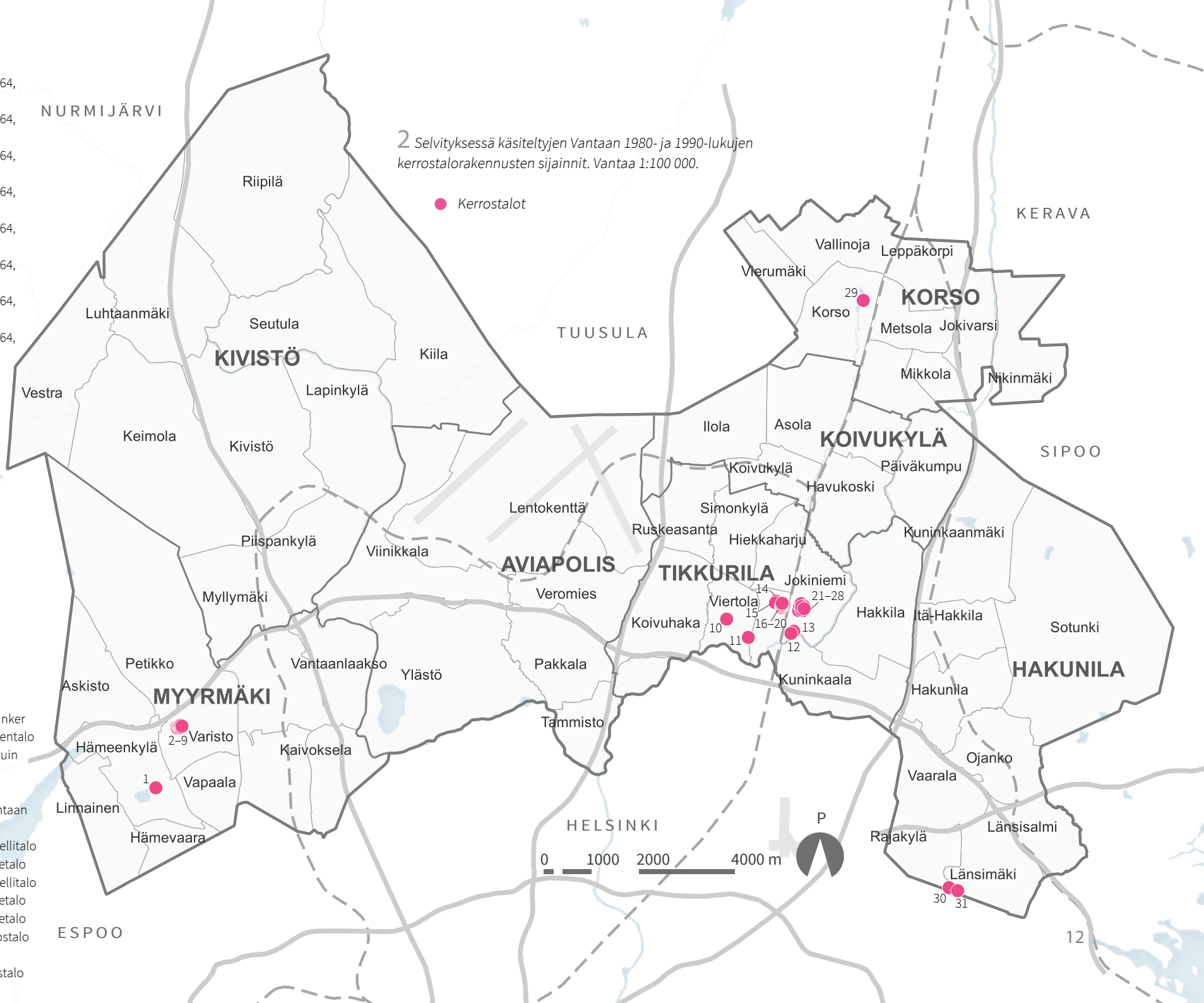

2 *Selvityksessä käsiteltyjen Vantaan 1980- ja 1990-lukujen kerrostalorakennusten sijainnit. Vantaa 1:100 000.*

● *Kerrostalot*

JOHTOPÄÄTÖKSET

Inventoinnin tulokset

1980- ja 1990-luvut olivat suomalaisessa rakennussuunnittelussa ja rakentamisessa omaleimaista aikaa. Vuosikymmenissä on nähtävissä sekä vahvaa aiempien vuosien perintöä että täysin omia piirteitään, joihin vaikuttivat ajan poliittiset, tekniset ja filosofiset kehityslinjat. Arkkitehtuurissa nämä yhteiskunnan aatevirtaukset ovat perinteisesti tulleet näkyviin erityisen selkeästi.

Tarkasteltujen rakennusten arkkitehtuurissa ei ole nähtävissä erityisen vantaalaisia piirteitä. Kohteiden suunnittelijat ovat lähtöisin eri puolilta Suomea ja valmistuneet samoista koulutuslaitoksista. Myös rakennustekniikat olivat valtakunnan tasolla yhtenäiset. Tästä huolimatta kohteet eivät ole yleispäteviä. Ajankohtana suositun, paikan erityispiirteistä ammentaneen suunnitteluperiaatteen vuoksi monissa kohteissa on huolellisen paikkaan sovittamisen tuottamaa ainutlaatuisuutta.

1980- ja 1990-luvut olivat Vantaan rakennetun ympäristön historiassa poikkeuksellista kehitysvaihetta, mitä ilmaisee monien rakennushankkeiden suuri koko. Sekä kookkaiden asuinrakennusten että teollisuuden ja liikenteen rakennusten vaikuttimena on ollut pääkaupungin läheisyys. Lähes kaikki selvityskohteet sijaitsevat suurten liikenneverkkojen varrella. Teollisuuden, liikenteen ja asumisen rakennustyypeillä on merkittävästi eriytyneet tilatypologiansa, jotka vaikuttavat rakennuksen koko arkkitehtuuriin ja usein myös sijoittumiseen kaupunkitilassa.

Teollisuuden ja liikenteen sekä asumisen rakennukset

Enemmistössä tarkasteltuja 1980- ja 1990-lukujen rakennuksia pätevät seuraavat piirteet:

Kaupunkikuva

- Rakennuksia toteutetaan ennennäkemättömän laajassa mittaluokassa. Kaupunkikuva uudistuu kortteleittain, erityisesti keskusta-alueella. Rakennus nähdään kaupunkitilan luojana.
- Rakennusten ulkohahmossa tavoitellaan monipuolisuutta. Keinoina esim. massan murtaminen, julkisivun jakaminen erivärisiin kenttiin, kulmien viistoaminen, ikkunoiden ja vesikattomuotojen vaihtelu, kuistit ja katokset jne. 1990-luvulta alkaen perusmassan veistoksellisuus nousee keskeiseksi.
- Piha-alueilla korostuu pysäköinti. Tontti käsittää rakennuksen ja asfaltoidun pysäköintialueen lisäksi usein vain kapeat viheralueet toimintojen reunoilla. Aukiot on kivetty betonilaatoituksella.

Suunnittelu ja rakenne

- Suunnittelutehtävät jakautuvat useiden erikoissuunnittelijoiden kesken. Arkkitehdin lisäksi keskeisiä ovat rakenne- ja lvis-suunnittelijat, suuremmissa hankkeissa myös pihasuunnittelijat.
- Rakentaminen on rationalisoitua ja runko hyvin usein elementtivalmisteinen. Sen seurauksena tilajäsentely on moduulimitoitettua ja pohjakaaviot suorakulmaisia.

3 *Ote Tikkurilan Keravanjoen rantaa kuvaavasta postikortista 1990-luvulta. Keskusta-alue kehittyi harppauksin 1980- ja 1990-lukujen aikana. Edustalla Vernissakadun toimistorakennuksia, junaradan takana Hotelli Vantaa ja Neilikkatien asuinkerrostaloja. Taustalla vasemmalla kehittymässä olevaa Kielotien teollisuusaluetta. VKM.*

- Talotekniikka on keskeisessä roolissa jo arkkitehtisuunnitteluvaiheessa. Koneellinen tulo- ja poistoilmanvaihto on vakiintunut ilmanvaihtojärjestelmänä.

Ulkoasu

- Rakennukset pyritään erottamaan ympäristöstään ja luomaan niille oma identiteetti. Arkkitehtuuri on kokeilevaa.
- Rakennuksen sisäiset toiminnot kuten varsinaisten ja tukitilojen välinen jako sekä liikennealueet pyritään osoittamaan ulkoarkkitehtuurissa.
- Materiaalipaletti laajenee. Julkisivumateriaaleissa suositaan tiiltä, mutta 1980-luvun puolivälin jälkeen mikään materiaalityyppi ei ole pannassa. Samassa rakennuksessa käytetään mieluusti erityyppisiä verhomateriaaleja: tiiltä, keraamista laattaa, puuta, betonia, metallia ja lasia. Matalien rakennusten julkisivumuuraukset on usein toteutettu paikalla.
- Julkisivuissa voi olla vapaasti viittauksia erilaisiin historiallisiin tyyleihin, johonkin tiettyyn tai useampaan samanaikaisesti. Keskeissymmetriaa, katoksia ja lipputankoja käytetään näyttävyyttä lisäävinä elementteinä.

Muutokset

2020-luvulle tultaessa rakennuksissa on tyypillisesti toteutettu vasta varsin vähän raskaita korjauksia tai muutoksia. Korjauksista yleisimpiä ovat tasakattojen katekorjaukset, ja muutoksista tavallisimpia ovat laajennukset. Laajennuksissa seurataan hyvin usein lähtöarkkitehtuurin piirteitä.

Teollisuuden ja liikenteen rakennukset

Moderni infrastruktuurimaisema mielletään usein anonyymiksi ja monotoniseksi ”epäpaikaksi”, jonka yhdenmukaisuus on käytännön vaatimusten sanelemaa.[2] Selvityksen perusteella tämä näkemys vaatii tarkentamista. Monet tarkastellut liikenneasemat ovat miellettävissä liikenneverkon paraatihuoneiksi ja lisäksi useiden teollisuusrakennusten laatupiirteet kertovat niiden roolista rakennuttajansa identiteettikeskuksena.

Tarkasteltuja 1980- ja 1990-lukujen teollisuuden ja liikenteen rakennuksia kuvaavat lisäksi seuraavat piirteet:

- Vaikka arkkitehtuuria määrittää 90-asteen koordinaatisto ja niukka tilamitoitus, siitä poiketaan näyttävästi esim. sisääntuloauloissa.
- Kattoikkunat ovat suosittuja.

Asuinkerrostalot

Tarkasteltuja 1980- ja 1990-lukujen kerrostaloja kuvaavat lisäksi seuraavat piirteet:

- Kerroskorkeus on tehokas, vain noin 3 metriä.
- Asuntorakentamisen ihanne siirtyy 1980-luvulta 1990-luvulle siirryttäessä pienimuotoisesta monumentaaliseen. Asuntojen ikkuna-ala kasvaa vastaavana aikana.
- Ensimmäisten kerrosten asunnot pyritään kytkemään pihatilaan erilaisin välittävin rakentein.

2 Häyrynen, Laakkonen, Leskinen 2023.

4 *Teollisuusrakentamisessakin tuotettiin toisinaan loppuunvietyä detaljiikkaa. Mäkituvantie 5:n varasto- ja toimistorakennus vuodelta 1993. Ote laajemmasta kuvasta. Kuva: Johannes Vihervirta, VKM.*

Arvottamisen tulokset

Valitut kohteet

Arvottamisprosessissa arvokkaimmiksi (RP) arvioitiin seuraavat 26 kohdetta (numerointi viittaa ainoastaan tämän sivun kuviin):

Teollisuusrakennukset:

1. Finavia, liikelentoterminaali VIP President
2. Museoviraston kokoelma- ja konservointikeskus
3. Sanomatie 1, tuotanto- ja toimistorakennus

Asuinkerrostalot:

4. Väritehtaankatu 2
5. VVO:n asuinkerrostalo, Tikkurilantie 41
6. Albert Petreliuksen katu 3, asuinkerrostalo, Kiinteistö Oy Jokiniementalo
7. Albert Petreliuksen katu 4 A, asuinkerrostalo
8. Albert Petreliuksen katu 4 B, asuinkerrostalo, Asunto Oy Vantaan Jokiniemensato
9. Keihästie 6, asuinkerrostalo
10. Esikkotie 1 pohjoinen
11. Kielotie 17
12. Asuinkerrostalo 4045, As Oy Lummetie 3 A
13. Asuinkerrostalo 4046, As Oy Lummetie 3 B
14. Asuinkerrostalo 4047, As Oy Lummetie 3 C
15. Asuinkerrostalo 4048, As Oy Lummetie 3 D
16. Asuinkerrostalo 4049, As Oy Lummetie 3 E
17. Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19693
18. Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19694
19. Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19695
20. Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19696
21. Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19697
22. Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19698
23. Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19699
24. Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19700
25. As Oy Neilikkapiha, Neilikkatie 14
26. As Oy Liljapiha, Peltolantie 15, terassitalo

Kaikissa edellä mainituissa kohteissa arkkitehtuuri on erityisen korkeatasoista tai kokonaisvaltaista. Jatkossa muutostarpeiden ilmetessä on varmistettava, että kohteiden tunnistetut erityispiirteet saadaan säilymään.

Muut kohteet arvioitiin kulttuurihistoriallisilta arvoiltaan vaatimattomammiksi. Kohdekohtaiset arvot ovat luettavissa Vantaan Kirsti-kokoelmanhallintajärjestelmässä. Arvottamistaulukot sijaitsevat tämän selvityksen liitteenä.

Kuvatiedot s. 23 alkaen.

1

2

3

4

5

6

7

9

10

11

12 – 16

17 – 21

25

26

Valittujen kohteiden viitekehys

Edellä mainitut RP-kohteet kuvaavat tarkasteluaikana vallinneita aatehistoriallisia suuntauksia monipuolisesti. Seuraavassa kohteita käsitellään erityispiirreryhmittäin:

Historialliset erityispiirteet:

- Yhteiskunnallisesti vaikuttava rakennuttaja tai käyttäjä: Sanomatie 1 (Sanoma Media Finland); Museoviraston kokoelma- ja konservointikeskus (Museovirasto); Finavia liikelentoterminaali VIP President (kansainväliset lentoyhtiöt ja merkkihenkilöt)
- Arvostettu suunnittelija: Martinkyläntie 64 (Gullichsen–Kairamo–Vormala); Esikkotie 1 ja Kielotie 17 (Järvinen–Valjakka); Lummetie 3 (Eero Valjakka); Väritehtaankatu 2 ja Tikkurilantie 41 (Esko Kahri).

Rakennushistorialliset erityispiirteet:

- Kansainvälinen postmodernismi: Museoviraston kokoelma- ja konservointikeskus
  - **Kansainväliseen postmodernismiin** kuului historististen teemojen liioittelu ja muuntelu sekä yltiöpäinen runsaus. Leimallisia piirteitä ovat ornamentit, eri värien ja muotojen yhdistely sekä erilaiset graafiset elementit.
- Historismi: Väritehtaankatu 2, Albert Petreliuksen kadun asuinkerrostalot, As Oy Neilikkapiha, As Oy Liljapiha
  - **Historismi** ymmärretään arkkitehtuurissa ennen kaikkea varhaisempien aikakausien rakentamistapaa hyödyntävien aiheiden käyttönä. Historismin viittauskenttä on laaja, yleisimpänä antiikin arkkitehtuuri, mutta myös esim. keskiaika, Art Deco ja funktionalismi jne.
- Uusrationalismi: Sanomatie 1
  - **Uusrationalismi** keskittyi tilaohjelmiin ja rakennusosavakiointiin ja suosi lasia, terästä ja betonia. Suomessa estetiikkaan kuuluvat puhtaaksimuuratut julkisivut, tehokas tilajärjestys ja suorakulmainen koordinaatisto.
- Orgaaninen modernismi: Tikkurilantie 41, As Oy Neilikkapiha
  - **Orgaaniseksi modernismiksi** on aseteltu kaikkea sitä modernistista arkkitehtuuria, jossa rakennuksen muoto poikkeaa suorakulmaisuudesta. Leimallisia sanoja ovat muoto, yksilöllisyys ja paikka, Suomessa usein luonnonmuotolähtöinen, vapaasti mallinnettu tila.
- Ekspressionistinen modernismi: Väritehtaankatu 2, Tikkurilantie 41.
  - **Ekspressionistiseen modernismiin** kuuluvat voimakkaat, tehokasta vaikuttavuutta tavoittelevat muodot. Yleissommitelma luodaan toisiaan leikkaavilla geometrisilla muodoilla ja yksivärisillä väripinnoilla.

Tyylipiirteitä on käsitelty tarkemmin Vantaan 1980–1990-lukujen rakennuskannan inventoinnin ja arvottamisen osassa 1.

Kaupunkikuvalliset erityispiirteet:

- Urbanismi: Albert Petreliuksen kadun asuinkerrostalot; Martinkyläntie 64
  - **Urbanismi** korostaa kaupunkien merkitystä yhteiskunnallisessa kehityksessä. Arkkitehtuuri-ilmaisuna urbanismiin liitetään ympäristön toimintojen, väestön ja rakenteiden monipuolisuus sekä pieni mittakaava ja suunnittelun kävelijälähtöisyys.
- Maamerkki: Museoviraston kokoelma- ja konservointikeskus; Väritehtaankatu 2; Tikkurilantie 41; Albert Petreliuksen kadun asuinkerrostalot; Esikkotie 1 ja Kielotie 17; As Oy Neilikkapiha; As Oy Liljapiha
- Kontekstualismi: Keihästie 6:n asuinkerrostalo; Esikkotie 1 ja Kielotie 17; Lummetie 3; Martinkyläntie 64.
  - Kontekstualismi on regionalismille rinnakkainen paikkalähtöinen suuntaus, joka regionalismista poiketen pidättäytyi modernistisessa muotokielessä, mutta jatkoi mittakaavalla, rytmillä tai tilarakenteella paikan erityispiirteitä. Kontekstualisteille tärkein on ympäristön nykytilanne, ja puheessa viitataan tiiviisti 'paikan henkeen' eli 'genius lociin'.

1 Museoviraston kokoelma- ja konservointikeskus
2 Finavia, liikelentoterminaali VIP President
3 Sanomatie 1, tuotanto- ja toimisto-rakennus
4 Väritehtaankatu 2
5 VVO:n asuinkerrostalo, Tikkurilantie 41
6 Albert Petreliuksen katu 3, asuinkerros-talo, Kiinteistö Oy Jokiniementalo
7 Albert Petreliuksen katu 4 A, asuinkerrostalo
8 Albert Petreliuksen katu 4 B, asuinkerrostalo, Asunto Oy Vantaan Jokiniemensato
9 Keihästie 6, asuinkerrostalo
10 Esikkotie 1 pohjoinen
11 Kielotie 17
12 Asuinkerrostalo 4045, As Oy Lummetie 3 A
13 Asuinkerrostalo 4046, As Oy Lummetie 3 B
14 Asuinkerrostalo 4047, As Oy Lummetie 3 C
15 Asuinkerrostalo 4048, As Oy Lummetie 3 D
16 Asuinkerrostalo 4049, As Oy Lummetie 3 E
17 Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19693
18 Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19694
19 Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19695
20 Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19696
21 Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19697
22 Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19698
23 Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19699
24 Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19700
25 As Oy Neilikkapiha, Neilikkatie 14
26 As. Oy Liljapiha, Peltolantie 15, terassitalo

5 *Selvityksessä arvokkaiksi luokiteltujen kohteiden sijainnit. Päätökset kuvaavat Vantaan kaupunginmuseon ja selvityksen toteuttajan yhteistä näkemystä vuonna 2023. Vantaa 1:100 000.*

- *RP, kulttuurihistoriallisesti merkittävä teollisuuden tai liikenteen rakennus*
- *RP, kulttuurihistoriallisesti merkittävä kerrostalo*

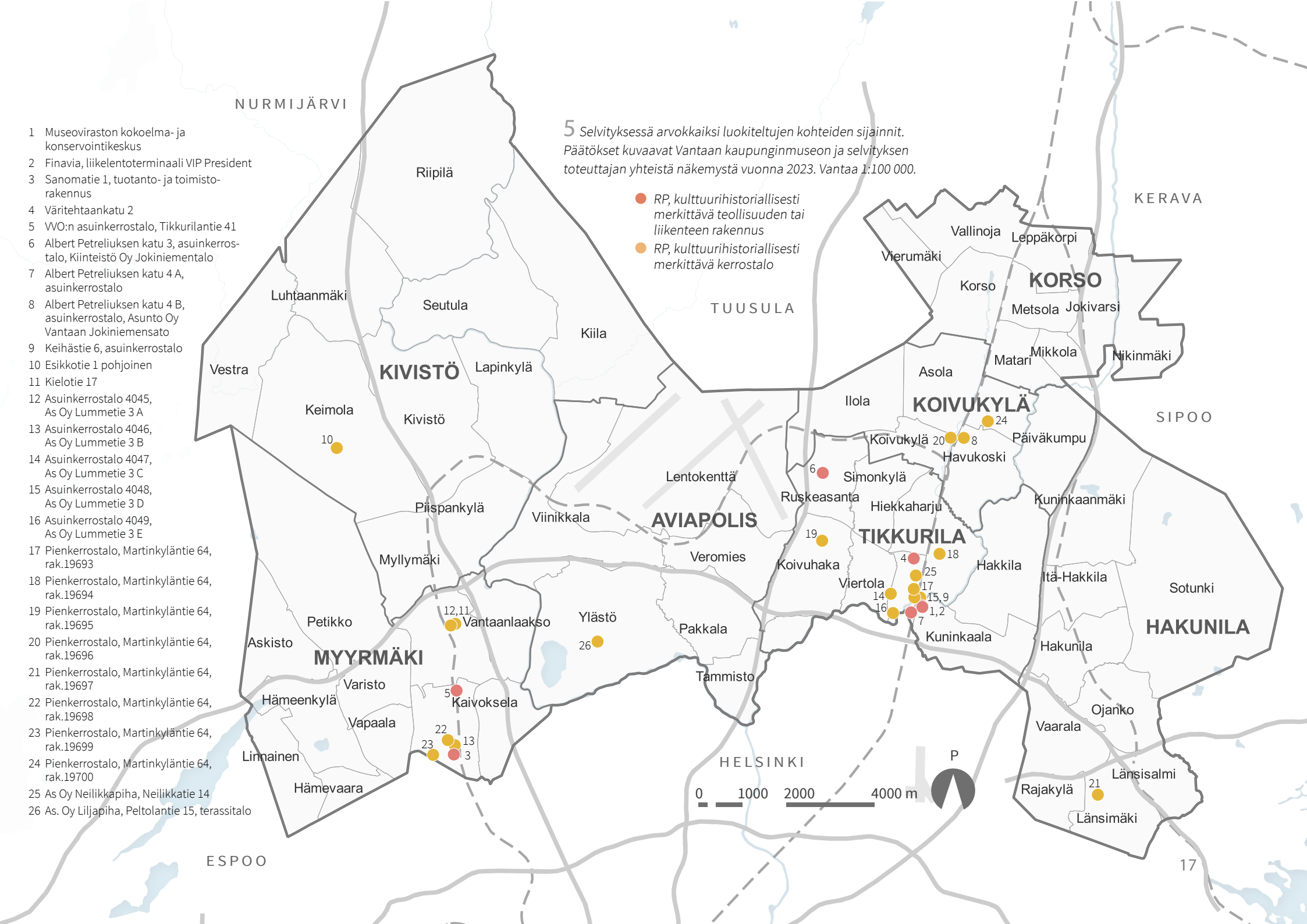

TEOLLISUUS- JA ALUERAKENTAMINEN

Teollisuuden ja liikenteen rakentaminen sekä alue-rakentaminen ovat modernin yhteiskunnan ilmiöitä. Niiden kaikkien taustalla on kansainvälisen energia-järjestelmän vahvistuminen, mikä mahdollisti luonnon-varojen tehokkaamman käytön, resurssien kasaamisen ja yhteiskunnan jyrkän vaurastumisen.

1980-luvun alkuun tultaessa suomalaisten pääelinkeino oli siirtynyt maanviljelystä tehtaisiin ja yhä lisääntyvästi kaupunkien palvelutuotantoon. Muutoksen seurauksena kasvava väestö oli asutettavissa kerrostaloihin ja heille syntyi työsuhdeperusteisen työnteon vastapari, vapaa-aika. Teollisuus ja vapaa-aika yllyttivät kansainvälistä kauppaa ja matkailua, jotka vaativat uusia liikenteen rakenteita.

Modernin kaupunkisuunnitteluihanteen mukaisesti teollisuuden ja liikenteen rakennukset sekä alueraken-taminen pyrittiin sijoittamaan kaupunkirakenteeseen eriytetysti. Tarkasteluvuosikymmeniä sävyttää ankara keskustelu siitä, kenellä oli valta ohjata teollisuus-, liikenne- ja asuinalueiden kehittymistä.

6 *Tikkurilan Keravanjoen varsi on perinteistä teollisuuden ympäristöä. 1970-luvulta alkanut Tikkurilan voimakas kasvu toi teollisuuden ja asumisen laajenevat rakenteet rinnakkain. Kuvassa etualalla Tikkurilan silkkitehtaan rakennuksia. Kuva: Scan-Foto Oy 1982. VKM.*

RAKENNETTU TEOLLISUUS

TEOLLISUUS JA LIIKENNE KASVAA

Teollisuuden ja liikenteen rakentaminen kytkeytyy suomalaiseen, eurooppalaiseen ja globaaliin kauppaan. 1970-luvun öljykriisien seurauksena 1980-luku oli Länsi-Euroopassa heikon taloudellisen kehityksen aikaa, mutta Suomen teollisuus menestyi selvästi eurooppalaista keskitasoa paremmin. Kilpailukykyä pidettiin yllä vuonna 1982 toteutetuilla Suomen markan devalvaatioilla, jotka nostivat ulkomaanvaluuttojen markkakurssia merkittävästi. Lisäksi 1980-luvun alun öljykriisi kasvatti Neuvostoliiton vientiä.[3]

Suomen rahamarkkinat vapautettiin 1980-luvun loppupuolella säännöstelystä. Tämä mahdollisti valuuttalainojen oton, mutta muutoksen kääntöpuolena oli kotitalouksien sekä yritysten merkittävä velkaantuminen. Vuoden 1989 markan revalvaatio eli valuutan ulkoisen arvon korotus suhteessa muihin valuuttoihin näkyi teollisuustuotannon lievänä supistumisena ja enteili 1990-luvulla alkavaa lamaa.[4]

1980-luku oli teollisuusrakentamisen vuosikymmen. Suomessa valmistuneiden teollisuus- ja varastorakennusten määrässä saavutettiin kaikkien aikojen ennätys vuonna 1990, 14,5 miljoonaa kuutiometriä. Samana vuonna Suomen talouselämä joutui syöksykierteeseen, jonka vaikutukset Suomen rakennusalaan olivat merkittävät. Vuosina 1993–1995 teollisuus- ja varastorakennuksia valmistui vuosittain enää kolmasosa huippuluvuista, 5,7 miljoonaa kuutiometriä. Määrä vastaa 1960-luvulla toteutunutta tahtia. Suomi virkosi lamasta 1990-luvun kuluessa ja rakennusalan uuteen nousuun päästiin vuosina 1996 ja 1997.[5]

3 Rautio 2007.

4 Rautio 2007.

5 Seppänen 1999, 8–9, 15.

7 *Vantaan Veromiehen kaupunginosaa kasvatettiin 1950-luvulta alkaen teollisuusalueeksi lentokentän eteläpuolelle. Alue laajeni voimakkaasti 1980-luvulla. Etualalla Draka NK Cables Oy:n kaapelitehdas. Takana Oy Nokia Ab. Kuva: Sami Kurikka, Scan-Foto Oy, 2000. VKM.*

Tarkasteluihin 1980- ja 1990-lukuihin liittyy lisäksi teollisen rakentamistavan vakiintuminen. Vielä 1970-luvun alussa teollisuusrakennukset toteutettiin pääsääntöisesti kohtalaisen pienikokoisina ja usein käsin paikalla muuraten. Kulutusyhteiskunnan kasvu ja massatuotannon tehostuminen edellytti kuitenkin tuotantolaitosten kasvattamista.[6]

Öljykriisit sekä kehittyvä elementtitekniikka ohjasivat teollisuusrakentamista kohti valmisosien käyttöä. Uusissa teollisuusrakennuksissa hyödynnettiin runsaasti tyyppiratkaisuja, ja muutoksen myötä arkkitehdin rooli suunnittelussa supistui. Prosessitekniikan vaatimusten korostaminen rajoitti arkkitehdin työn monesti julkisivusuunnitteluun. Teollisuusrakennuksen perustyypiksi vakiintuivat tuotantoteknisesti tehokkaat kevytbetoniharkko- ja betonihallit.[7]

8 *Teollisuusrakennusten perustyyppi vakiintui 1970-luvun mittaan esivalmistetuista elementeistä koottavaksi halliksi. Petikon teollisuusaluetta 1980-luvun puolivälissä, jolloin alueella näkyivät jo selvästi 1970-luvulla vahvistetun asemakaavan tavoitteet. Edustalla Rexroth Oy, teollisuudessa käytettävien koneiden tukkukauppa. Kuvassa näkyvät myös viereiset yritykset Pumpputuote ja Oy Schetelig Ab Puutarhurien tukku. Kuva: Scan-Foto Oy, 1985. VKM.*

6 Seppänen 1999, 7.

7 Seppänen 1999, 7; Eskola 2006, 9.

TEOLLISUUS JA LIIKENNE KAUPUNKIRAKENTEESSA

Teollisuusyritykset ovat tavanneet siirtyä kaupungin sisällä tai kaupungista toiseen luontaisen kasvun seurauksena. Yleisperiaatteen mukaisesti yritykset pyrkivät kasvaessaan siirtymään kohti väljempiä ja edullisempia seutuja. Alkujaan kaupunkikeskustoihin sijoittuneet yritykset pystyivät tontin myyntituloilla rahoittamaan uusien tuotantotilojen rakentamisen kaupungin laitamille, naapurikuntaan tai kauemmas.[8]

Vuonna 1974 perustetulle Vantaan kaupungille tämä yritysten taipumus oli edullinen. Vuonna 1952 valmistunut Helsinki-Vantaan lentoasema sekä 1960-luvulla rakennettu Kehä III ohjasivat Vantaan maankäyttöä merkittävästi. Vuonna 1974 valmistunut kaavarunkoehdotus Kettu ehdotti teollisuusrakentamista lentomelulle altistuvan Kehätien varrelle. Kehätien teollisuusalueen rungon muodosti Hämeenlinnantien ja Tuusulantien välinen maa-alue Kehä III:n molemmin puolin.[9] Kehätien ympäristöä alettiin asemakaavoittaa osa-alueittain.[10] Kettu-kaavoitusehdotus sai laajalti kritiikkiä ylimitoituksestaan.[11]

1980-luvulle tultaessa Helsinki-Vantaan lentoaseman ympäristö alkoi herättää laajempaa kiinnostusta. Muun muassa Koivuhaka 3E -asemakaavalla (1989) vahvistettu yrityspuistoprojekti keräsi kansainvälistä huomiota.

8 Hakkarainen & Putkonen 1995, 117–118.
9 Vantaan kaupunki 1983, 139.
10 Hirvonen 2005, 159.
11 Esim. HS 25.3.1976 ”Vantaa synnyttää jättiläiskeskusta”.

9 *Teollisuus pakeni 1980- ja 1990-lukujen aikana keskusta-alueilta erillisille teollisuusalueille. Tikkurilan keskustaa vuoden 1976 ortoilmakuvassa. Alueella on teollisuutta Keravanjoen molemmin puolin sekä puustoisen asuinalueen luoteispuolella nykyisen Tikkurilan kirjaston paikalla. Ei mittakaavassa. VKP.*

10 *Vuosien 1976 ja 2001 välillä useita teollisuusympäristöjä hävisi Tikkurilan keskusta-alueelta. Säilyneisiin osiin kuuluvat Silkkitehtaan rakennukset sekä väritehtaan Keravanjoen etelänpuoleiset teollisuusrakennukset. Tiestön ala on kasvanut. Ortoilmakuva 2001, ei mittakaavassa. VKP.*

Hankkeita koordinoimaan laadittiin Hopeaketuksi nimetty kaavarunko (1989), jonka kaavarungon selostuksessa painotettiin tuoreen palvelu- ja tietoyhteiskunnan vaatimuksia.[12] Kettu-kaavarunkoalueen (1974–1976) asemakaavoja oli vahvistettu 1980-luvulta lähtien, ja vantaalaisia teollisuusalueita rakennettiin kiihtyvällä tahdilla.

1990-luvun alussa alkanut lama vaikeutti Vantaan kaupungin taloutta. Tilanteeseen reagoitiin kehittämällä erityisesti Keski-Vantaan imagoa. Aikaisempina vuosina Helsinki-Vantaan lentoasemaa oli pidetty melun ja liikennekuorman vuoksi kaupunkikehityksen häiriönä. 1990-luvun uudessa näkökulmassa alueella tunnistettiin kansainvälistä potentiaalia, ja lentoaseman ympäristöön alettiin rakentaa toimitiloja kansainvälisille yrityksille ja asuntoja ja majoitustiloja näiden työntekijöille. Tällä toivottiin nousujohteisuutta Vantaan alueelliseen ja taloudelliseen kehitykseen.[13]

Nopeasti laajentunut kaupunkiratojen verkko ohjasi pääkaupunkiseudun yhdyskuntarakentamista. Vuonna 1975 avattua ensimmäistä kaupunkirataa, Martinlaakson rataa Huopalahdesta Helsingistä Vantaalle, jatkettiin Vantaankoskelle vuonna 1991.[14] Uudet strategiset valinnat heijastuivat Vantaan vuoden 1992 yleiskaavauudistukseen. Keski-Vantaalle kaavoitettiin teollisuusalueen lisäksi asumista, teollisuuden toimitiloja sekä kauppakeskuksia.[15] Vuonna 1992 Kehä III liitettiin osaksi eurooppateiden verkostoa, joka korosti entisestään Vantaan lentoasemaympäristön kansainvälistä asemaa.[16]

11 *Helsinki-Vantaan lentoasemaa 1980-luvulla. Vasemmalla matkustajaterminaali ja oikealla Finnairin tekniikan aluetta. Rakennusten määrä ja koko on sittemmin moninkertaistunut. Kuva: Matti Wikman. Suomen ilmailumuseo.*

12 Kehätien teollisuusalueiden kaavarunko, 27.02.1990, 46.

13 Hirvonen 2005, 159.

14 Nenonen 2023.

15 Kaapro et al 2005.

16 Hirvonen 2005, 159.

KOHDERAKENNUKSET

Teollisuusrakennukset

Teollisuusrakennuksiin kuuluvat teollisuuden tuotanto- ja varastorakennukset. Teollisuusrakennuksiin kuuluu tyypillisesti myös toimistotiloja sekä tuotannon lastausalueet.

Teollisuusrakennukset muodostavat laatu- ja viimeistelytasoltaan ehkä kirjavimman rakennustyypin. Teollisuusrakennusten enemmistö on vakiomitoitettuja varastohalleja, joiden arkkitehtoninen ulosanti on vaatimaton. Pieni mutta näkyvä osa teollisuusrakennuksista on sen sijaan lähimaisemansa huolellisesti suunniteltuja maamerkkejä, joissa voi olla poikkeuksellisia arkkitehtuuripiirteitä.

12 *Vaisala Oy:n tehdas ja pääkonttori vuonna 1992. Taustalla inventoinnissa käsiteltävä vuonna 1984 rakennettu toimistorakennus osana Vaisalan muuta rakennuskokonaisuutta Vantaan Vantaanlaaksossa. Kuva: Sami Kurikka, Scan-Foto Oy. VKM.*

13 *Sanomatie 1, tuotanto- ja toimistorakennus. Rakennuksen arkkitehtuuri jatkaa paikan 1970-luvun puolella valmistuneiden vanhempien teollisuusrakennusten muotokieltä. Arkkitehtitoimisto KVA Oy, 1983. Kuva: Johannes Vihervirta, VKM.*

14 *Vanha Nurmijärventie 21, Vaisala Oy, toimistorakennus. Arkkitehtitoimisto Heliövaara ja Uksila, Mikko Heliövaara, 1984. Kuva: Johannes Vihervirta, VKM.*

Teollisuusarkkitehtuurille erityisen ominaista on sen alisteisuus rakennuksen käyttötarkoitukselle. Tarve muovata tiloja tuotannon ehdoilla edellyttää rakenteilta muuntojoustavuutta, mikä johti jo varhaisessa vaiheessa suurien jännevälien yleistymiseen.[17]

Toinen teollisuusrakentamiselle erityinen piirre on rakennusten logistiikkapainotteinen ympäristö. Teollisuusrakennus ja laaja asfalttikenttä ovat pari, jotka tekevät teollisuusympäristöstä tunnistettavan. 1980-luvulla ympäristön luonnetta tosin saatettiin pyrkiä pehmentämään tuomalla toimistosiiven lähelle istutuksia ja kapeita kävelykatuja. Teollisuusrakennuksen vakioryhmitys: tuotantotilat, lastausalue ja toimistot, tuotiin yleensä selkeästi esiin rakennuksen ulkoarkkitehtuurissa.

1980-luvulle tultaessa suomalainen teollisuusarkkitehtuuri sai vaikutteita rakenteellisuutta ja modulaarisuutta korostavasta konstruktivismista. Muuten suomalaisessa arkkitehtuurissa rakenteiden korostaminen on yleensä ollut harvinaista. Rakennekeskeistä suuntausta edustavat esimerkiksi Valion rakennusjaoston ja Antti Katajamäen suunnittelemat Jyväskylän meijeri (1980) ja Oulun Maikkulan meijeri (1982) sekä Erkki Kairamon Joutseno Pulp Oy:n Lohjan paperitehtaan laajennus (1980) ja A. Ahlström Oy:n paperitehtaan lisäaineiden käsittelylaitos (1985). [18]

17 Helander & Rista 1987, 179.

18 Kairamo, Erkki & Mikkola, Kirmo 1980; ARK 3/1980 ”Valio Keski-Suomi/Jyväskylän meijeri, Jyväskylä”; ARK 3/1981 Joutseno Pulp Oy Lohjan tehtaat; ARK 3/1981 ”Valio Oulu/Maikkulan tuotantolaitokset”; ARK 1/1986 ”Paperitehtaan lisäaineiden käsittelylaitos / A. Ahlström Oy”; Helander & Rista 1987, 179.

15 *Museoviraston kokoelma- ja konservointikeskus. Suunnittelurengas Oy, 1987. Kuva: Johannes Vihervirta, VKM.*

16 *Mäkituvantie 5, varasto- ja toimistorakennus, Tiivistekeskus Oy, Etola Yhtiöt, Excel, 1993. Kuva: Johannes Vihervirta, VKM.*

17 *Mäkituvantie 11, toimisto- ja teollisuusrakennus, Oy Nestepaine Ab. Arkkitehtuuritoimisto Matti Laine Ky, 1998. Kuva: Johannes Vihervirta, VKM.*

18 *Tammiston kauppatie 7, Suunto Oy, ent. Okovälitys Oy. Arkkitehtitoimisto KVA Oy, Kalle Vartola, 1990. Kuva: Johannes Vihervirta, VKM.*

Selkeänä poikkeuksena edeltäneiden vuosikymmenten ihanteisiin 1980-luvun aatemaailma palasi yksilön ja yksilöllisyyden korostamiseen. Tämä näkyi arkkitehtuurissa – myös teollisuusarkkitehtuurissa – arkkitehtuuriaiheiden monipuolistumisena. Runsasteemaisten teollisuusrakennusten joukkoon kuuluvat esimerkiksi Suunnittelurengas Oy:n suunnittelema logistiikkakeskus, nykyinen Museoviraston kokoelma- ja konservointikeskus (1987), sekä Koivuhaan niin kutsutut kravattitalot. Näiden julkisivussa nähdään postmodernismille tyypillisiä voimakkaita muoto- ja väriaiheita.

Liikenteen rakennukset

Liikenteen rakennuksia ovat liikenne- ja kuljetusalan sekä tieto- ja viestintätekniikan rakennukset. Rakennustyyppeihin kuuluvat asemarakennukset ja terminaalit, ammattiliikenteen kaluston suoja- ja huoltorakennukset, pysäköintitalot ja -hallit, kulkuneuvojen katokset sekä datakeskukset ja laitetilat.[19] Liikenteen rakennuksiin liittyvät erottamattomasti niitä ympäröivät liikennerakenteet: huolinta-alueet sekä tie- ja tietoverkostot. Kasvavan ja monimutkaistuvan liikenteen rakentaminen muutti suomalaisen maiseman 1900-luvun aikana.

Pääkaupungin naapurina Vantaa on saanut tuntuvan osan 1900-luvun liikennerakennuksista. Rautatieasemia nykyisen Vantaan alueelle rakennettiin jo 1860-luvulla, ja kansainvälinen lentokenttä 1950-luvulla. Ensimmäinen kaupunkirata, Martinlaakson rata Huopalahdesta

19 Tilastokeskus, luokitukset 2023.

19 *Koivuhaan teollisuusrakennukset eli ns. kravattitalot vuoden 1996 ilmakuvassa, joka kuvatietojen perusteella esittää Marioff Hi-Fog Oy:ä. Sittemmin ympäristö on täydentynyt muilla teollisuusrakennuksilla. Kravattitalot suunnitteli arkkitehtitoimisto Lauri Sorainen Ky, 1991.*
Kuva: Sami Kurikka, Scan-Foto Oy, VKM.

20 *Yksi kravattitaloista, Koivuhaankuja 2:n teollisuusrakennus. Arkkitehtitoimisto Lauri Sorainen Ky, 1991.*
Kuva: Johannes Vihervirta, VKM.

Helsingistä Vantaalle, avattiin vuonna 1975, ja sitä jatkettiin Vantaankoskelle vuonna 1991.[20] Maantieliikenteen kasvu toi teiden varsille huoltoasemat. Ensimmäinen kahta kaupunkia yhdistävä moottoritie valmistui Helsingin ja Hämeenlinnan välille vuonna 1992 ja se halkaisi Vantaan Myyrmäen ja Kivistön kohdalta.[21] Pääkaupunkia palveleva kantaverkko risteilee Vantaan halki.[22]

Osa toimijoista, kuten lentokentät ovat suhteellisen vakiintuneita alueillaan, mutta lentoasemien rakennukset ovat jatkuvan uudelleenrakentamisen kohteena. Erityisen laajaa rakentaminen on ollut Helsinki-Vantaan lentoasemalla.[23] Liikenteen rakennusten arkkitehtuuria ohjaa tuotantorakennusten tapaan käytäntö. Tehokkaaseen käyttöön suunnitelluissa rakennuksissa seurataan usein pidäkkeettömästi insinöörimäistä suunnitteluperiaatetta toiminnan ensisijaisuudesta. Pelkistetyimmillään liikenteen rakennukset ovat ikään kuin toimintamatriisinsa teräkseen sovitettuja malleja.

Toisaalta henkilöliikennettä palvelevissa kohteissa viihtyisyys ja orientaatio saatetaan ottaa hyvinkin näkyväksi suunnitteluperiaatteeksi. Maantieympäristössä huoltoaseman elinehto on autoilijan huomio, ja räikeät valot havahduttavat. 1990-luvulla alettiin kuitenkin kunnioittaa myös maiseman ja rakennusten sopusointua.[24]

20 Nenonen 2023.
21 Nenonen 2017, 207.
22 Fingrid 2023.
23 Nenonen 2023.
24 Niskanen 2023.

Edustusterminaaleissa kuten Finavian VIP President -liikelentoterminaalissa sekä huoltoasemissa kuten Nesteen Keimolan läntisessä toimipisteessä käyttäjän kokemusmaailma on selvästi ohjannut suunnittelijan työtä.

Huoltoasemat huoltotilat ja kahviot alkoivat yleistyä polttoainepisteillä 1950-luvulla. 1980-luvulla alkoi jakeluasemien ja kauppakeskusten yhteistyö nousukauden ja kulutusjuhlan imussa. Bensa-asemien oheispalvelut ylsivät lopulta tarjonnan pääosaan. Yksilölliset asemat palasivat suosioon persoonallisia kulutusvalintoja korostavassa ajassa. Laki vapautti huoltamoiden myyntivalikoimat vuonna 1991 ja elintarvikemyymälöitä perustettiin vauhdilla. Monet huoltohallit muutettiin marketeiksi. S-ryhmän ABC! perustettiin 1998, mutta sen vaikutus konkretisoituu vasta 2000-luvun huoltamoarkkitehtuurissa.[25]

25 Niskanen 2023.

21 *Neste Vantaa Keimola Länsi. Pekka Terävä, 1988. Kuva: Johannes Vihervirta, VKM.*

22 *Helsinki-Vantaan lentoaseman Terminaali 1, ent. kotimaan terminaali. Arkkitehtitoimisto Ruokosuo Oy, Kalevi Ruokosuo, 1992. Kuva: Johannes Vihervirta, VKM.*

23 *Finavia liikelentoterminaali, VIP President. Suunnittelija: Arkkitehtuuritoimisto Huhtiniemi-Söderholm, 1997. Samaa arkkitehtuurissa voimakkasti korostuvaa puista kattorakennetta suunnittelijat käyttivät Varkauden lentoasemassa, joka valmistui 2000. Kuva: Johannes Vihervirta, VKM.*

TEOLLISUUSRAKENNUSTEN SUUNNITTELIJOITA

Arkkitehtitoimisto KVA Oy

- Sanomatie 1, tuotanto- ja toimistorakennus (1983)
- Tammiston kauppatie 7, Suunto Oy, ent. Okovälitys Oy / Kalle Vartola (1990).

Tuottelias suunnittelutoimisto (1964–), keskittynyt toimitilarakentamiseen ja viime vuosina työympäristöihin. Vantaalla:

- Avia Fleet -rakennus, Scandic Helsinki Airport, Finnair (1994)
- Avia Pilot -rakennus, Finavia (1999)
- Hilton Helsinki Airport (2008–2011).

Arkkitehtitoimisto Kalevi Ruokosuo & Co / Kalevi Ruokosuo

- Helsinki-Vantaan lentoaseman Terminaali 1, ent. kotimaan terminaali (1992).

Ruokosuo (1929–2019) työskenteli useissa tunnetuissa arkkitehtitoimistoissa kuten Alvar Aallolla ennen oman toimistonsa perustamista vuonna 1961. Monipuolinen tuotanto Suomessa ja mm. Kostamuksessa.[26] Myös nimillä Arkkitehtitoimisto Ruokosuo Oy ja Ruokosuo ARKS. Vantaalla mm.:

- Länsimäen ostoskeskus (1971)
- Virnatie 3 Kiinteistö Oy, Marioff (1990)

Muualla:

- Vallikallion asuntoalue (1972), Espoo.

Suunnittelurengas Oy

- Museoviraston kokoelma- ja konservointikeskus (1987).

Suomen suurin arkkitehtitoimisto 1980-luvulla. Vuonna 1990 Suunnittelurengas ja sen 100 arkkitehtia liitettiin osaksi Viatek Oy:tä ja nykyisin se on yksi Ramboll Finland Oy:n aputoiminimi.[27] Vantaalla mm.

- Tikkurilan Elanto, Tikkuraitti 11, Tokmanni (1986)
- Vartiokujan päiväkoti (1988)
- Nuorisotila Liito, Vantaanaukion kauppiastavaratalo, Metropolia (1990, Kauko Väkevä).

Terävä, Pekka

- Neste Vantaa Keimola Länsi (1988).

Rakennusarkkitehtitoimisto 1968–2010-luku. Tuotannossa erityisesti terveyskeskuksia ja vanhainkoteja ympäri Suomen. Myös ulkomailla, etenkin Venäjällä. Vantaalla:

- Kiinteistö Oy Vihertie 44 (1986)
- Tikkurilan ammattikoulu (nyk. Varia) (1986–1987), Tennistie 1
- Peijaksen sairaala (1990)

Muualla:

Harjuntaustan yläaste (1985–1989), Tampere.

26 HS 18.2.2019 Muistokirjoitus: "Kalevi Ruokosuo 1929–2019".

27 Merihaka. Kaupunkirakenne- ja ympäristöhistoriaselvitys 2020, 79.

Arkkitehtuuritoimisto Matti Laine Ky

- Mäkituvantie 5, varasto- ja toimistorakennus, Tiivistekeskus Oy, Etola Yhtiöt, Excel (1993)
- Mäkituvantie 11, toimisto- ja teollisuusrakennus, Oy Nestepaine Ab (1998).

Perustettu vuonna 1987 Helsingissä, toimii edelleen. Suunnittelee mm. asuin- ja teollisuusrakennuksia.

- Sarvastonkaari 74, laajennus (2013), Helsinki
- Autokeskus Konala (2019), Helsinki.

Arkkitehtitoimisto Lauri Sorainen Ky

- Koivuhaan teollisuusrakennukset, ns. Kravattitalot. Arkkitehtitoimisto Lauri Sorainen Ky, 1991.

Lauri Sorainen valmistui arkkitehdiksi lukuvuonna 1965–1966 ja työskenteli 1970-luvulta alkaen Suunnittelukeskus Oy:ssä.[28] Oma toimisto 1980-luvun lopulta, tuotannossa etenkin asuin- ja teollisuusrakennuksia.

- Äänekosken kaupunginkirjasto ja kaupungintalo (1982, Suunnittelukeskus Oy)[29]
- Lohjan kunnantalo (1985, Suunnittelukeskus Oy)[30]

28 Teknillinen korkeakoulu, toimintakertomus 1965–1966, 106.

29 Keski-Suomen maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt 2016, kohdeluettelo.

30 Palaste-Eerola.

Arkkitehtitoimisto Heliövaara ja Uksila

- Vanha Nurmijärventie 21, Vaisala Oy, toimistorakennus (1984 / Mikko Heliövaara).

Arkkitehtien Mikko Heliövaara (1929–2011), Marianna Heliövaara ja Martti Uksilan toimisto toimi 1960–2000-luvuilla ja oli lähellä mm. suomalaista liike-elämää ja puolustusvoimia.[31] Useita korjausrakennussuunnitelmia.

- Tuotantorakennus, Vanha Nurmijärventie 21 / Vaisala Oy (1966–), Vantaa
- Asuintalo Kärkitie 9 / Pikku Kuusisaari 1 (1982), Helsinki.

Arkkitehtuuritoimisto Huhtiniemi–Söderholm

- Finavia liikelentoterminaali, VIP President (varsinainen osa 1997, 1. vaihe 1982 / Reino Huhtiniemi).

Arkkitehti Reino Huhtiniemen, sisustusarkkitehti Kaarina Huhtiniemen ja arkkitehti Kimmo Söderholmin (1935–) toimisto. Reino Huhtiniemi työskenteli Alvar Aallon toimistossa muutaman vuoden 1960-luvulla.[32] Arkkitehtitoimisto Reino ja Kaarina Huhtiniemi Oy on toiminut vuodesta 1965. Söderholm on ollut osakkaana Arkkitehtuuritoimisto Heikki Castrén & Co:ssa.

- Casa Academica, osakuntatalo (1972–1975), Helsinki
- Malmitalo (1994), Helsinki

Varkauden lentoasema (2000, Arkkitehtitoimisto Reino ja Kaarina Huhtiniemi Oy).

31 Kauhavan lentosotakoulu 2013; Kaartin kasarmin punatiilirakennukset 2017.

32 HS 27.9.2020.

ALUERAKENTAMINEN VANTAALLA

ALUERAKENTAMISEN IDEA

Aluerakentamisen käsitteellä on erilaisia tulkintoja. 1960-luvun puoliväliin saakka aluerakentaminen ymmärrettiin saman organisaation tietyllä yhtenäisellä alueella keskeytyksettä suorittamaksi, pitkäaikaiseksi rakennustoiminnaksi, joka on yhdenmukaista sekä suunnitteluperusteiltaan että teknisiltä yksityiskohdiltaan. Nykyinen aluerakentamisen käsitesisältö syntyi 1960-luvun puolivälin jälkeen, ja se on vakiintunut tarkoittamaan millaista tahansa suurten, maata omistavien rakennusliikkeiden harjoittamaa rakentamista, joka perustuu kunnan kanssa tehtäviin sopimuksiin.[33]

Aluerakentamissopimuksissa kunta ja maanomistaja sopivat yleensä maan kaavoittamisesta ja rakennusoikeuden määrästä, maapohjan tulevasta hallinnasta, kunnallistekniikan kustannusten jaosta sekä väljästi muun muassa rahoitustavasta, asuntojen hallintasuhteista ja rakentamisen ajoituksesta.[34] Sopimusten nimitykset vaihtelevat sopimussisältöjen mukaan.[35]

Aluerakentaminen on suhdanneherkkää.[36] Suomen ensimmäiset aluerakentamissopimukset laadittiin 1960-luvun puolivälissä, jolloin suomalaisen yhteiskunnan rakennemuutos oli alkamassa.[37] Aluerakentamisen keinoin ratkottiin 1960-luvun muuttoliikkeen seurauksena vallinnutta kaupunkien asuntopulaa.[38] Aluerakentamissopimuksia tehtiin koko Suomessa, ja aluerakentamista pidettiin nopeasti kasvaneiden kaupunkien ainoana keinona selviytyä muuttoliikkeestä.[39]

1960-ja 1970-luvun suuressa rakennemuutoksessa asuntoja piti tuottaa mahdollisimman vauhdikkaasti, joten nopeudesta tuli uusi suunnittelun perusarvo.[40] Kaupungistumiskehitys, lähiörakentaminen ja 1970-luvulla myös autoistuminen muuttivat kaupunkisuunnittelua: enää palveluiden ei tarvinnut sijaita kivijalassa, vaan ostoksia voitiin tehdä kauempana automarketeissa.[41]

Aluerakentamista ei tule sekoittaa ***alueittain rakentamiseen***, jossa laaja alue rakennetaan kerralla, mutta rakennuttaja ei omista maata. Tällaisia kaupungin omistamalle maalle rakennettuja alueita on Suomessa useita esimerkiksi Helsingissä.[42]

33 Rönkä 1989, 14.
34 Bengs, ARK 1/1991, 76.
35 Rönkä 1989, 14.
36 Nyman, ARK 1/1991
37 Rönkä 1989, 9.
38 Vartola 2014, 137.
39 Rönkä 1989, 9.
40 Nyman ARK 1/1991
41 Vartola 2014, 137.
42 Rönkä 1989, 15.

24 *Aluerakentamisen vuosikymmeninä rakentamista ohjattiin aluesuunnitelmilla. Katunäkymä Myyrmäestä, Myyrmäentie 4. Kuva: Ilppo Pohjola 1982–1985. VKM.*

KASVUN TEKIJÄT

Toisen maailmansodan jälkeen aloitettu betonielementtijärjestelmän kehittäminen mahdollisti laajamittaisen aluerakentamisen. BES-järjestelmä standardoi betonielementtien mitoitus- ja liitosjärjestelmät vuonna 1970. Vuonna 1979 toteutettu Asukas-BES-tutkimus pyrki kehittämään BES-talojen julkisivusuunnittelua ja ääneneristystä.[43]

Aluerakentamisprosessin etenemisessä vaikuttivat useat toimijat. Kaupungin kaavoitus ja suunnittelijat, poliitikot, pankit, jotka myönsivät lainaa maan ostoa ja rakentamista varten, rakennuttajayhteisöt ja rakennusliikkeet kaikki ajoivat asiaa omasta tulokulmastaan. Asuntojen teolliseen suurtuotantoon pyrkivä rakennuttaja tai rakennusliike tarvitsi pitkäaikaisen rahoitussuhteen, kun se ryhtyi suunnittelemaan tuotantoaan pitkällä tähtäyksellä.[44]

Pankeilla oli suuri rooli asuntoteollisuuden maanhankinnan ja asuntotuotannon rahoittajina.[45] Oleellisinta sopimuspohjaisen aluerakentamisen taustoja pohdittaessa on sopimuskäytännön liittyminen spekulatiiviseen asuntotuotantoon.[46] Lainsäädäntö ja asuntopolitiikka olivat 1990-luvulle asti suosineet spekulatiivista asuntotuotantoa, ja Suomen vapaarahoitteinen kerrostalotuotanto oli lähes kokonaisuudessaan ollut gryndausta. Myös valtion rahoittamasta tuotannosta merkittävä osa oli ollut gryndausta. Toisin kuin muissa pohjoismaissa, Suomessa aravarakentajita ei edellytetty riippumattomuutta rakennusteollisuudesta eikä gryndaus ollut kielletty.[47]

Christer Bengs kirjoitti Arkkitehti-lehden numerossa 5 vuonna 1990: *”Rakennusmaan hallinta on meidän järjestelmässämme ehkä keskeisin tapa rajoittaa kilpailua sekä kasvattaa suurimpia rakennusyrityksiä ja niihin sidoksissa olevia rakennuttajajärjestöjä. Kiinteistöbisneksen merkitys suurten rakennusliikkeiden liikevaihdossa on 1980-luvulla jatkuvasti kasvanut.”* [48]

Aluerakentamisen myötä oli syntynyt uusi asumisen tapa. Vuodesta 1968 lähtien maalaiskunnan useimmille kaavoitettaville alueille perustettiin kaavatoimikunnat ja pientaloaluita kaavoitettaessa 1970-luvun lopulla niihin otettiin mukaan myös asukkaiden edustus.[49] Asukas- ja yhdistystoiminta oli 1970-luvulla voimakasta.[50] 1980-luvulla asukkaiden vaikutusmahdollisuuksia laajennettiin kaavoituksessa, sillä haluttiin siirtää asukkaille vastuuta lähiympäristön parantamisesta ja poistaa siten vieraantuneisuutta alueidentiteetin vahvistumisen myötä. Kaavoitus alettiin mieltää Vantaalla myös sosiaalipoliittiseksi välineeksi.[51]

1970-luvun loppupuolella kerrostalorakentamisen määrä kuitenkin väheni jyrkästi.[52] 1980-luvun vastareaktio mittavaan aluerakentamiseen olivat täydennysrakentaminen ja pientalot. 1980-ja 1990-lukujen taitteen mittava asuntopula tuotti pääkaupunkiseudulle taas suuren asuntotonttien kaavoitustarpeen.[53] Korkeasuhdanteen seuraavana huippuvuonna 1990 kerrostaloasuntoja valmistui enää hieman yli 21 000 kappaletta, mikä oli alle puolet ennätysvuoden 1974 määrästä.[54]

43 Vartola 2014, 137.
44 Hankonen 1994, 380.
45 Hankonen 1994, 380.
46 Bengs ARK 1/1991, 74.
47 Bengs, ARK 1/1991, 74.
48 Bengs, ARK 5/1990, 71.
49 Hirvonen 2005, 88, 89.
50 Hirvonen 2005, 119.
51 Hirvonen 2005, 129.
52 Neuvonen 2006, 210.
53 Hirvonen 2005, 171.
54 Neuvonen 2006, 210.

VANTAAN KAAVOITTAMINEN

Katseet Vantaalle

Helsingin rakentajat suuntasivat katseensa Espoon kuntaan ja Helsingin maalaiskuntaan jo 1950-luvulla, kun rakennusmaa alkoivat vähetä Helsingin kaupungin alueella. Vuonna 1958 voimaan tuli myös uusi rakennuslainsäädäntö, jonka mukaan kaupungeissa asemakaavoitus oli turvattu yksinoikeudeksi kaupungin kaavoitusmonopolilla. Maalaiskuntien alueelle taas rakennuskaavan laatiminen ja vahvistaminen säilyivät lääninhallituksissa. Lisäksi Helsingin ulkopuolelle suunnittelemista houkuttelivat kevennetyt viranomais- ja laatuvaatimukset.[55]

Rakennusliikkeet hankkivat omistukseensa maata nykyisen Vantaan alueella lähinnä 1950-luvulta lähtien. Yritysten maahankintojen painava peruste oli hinta, mikä selittää tuolloin alkaneen pääkaupunkiseudun kaupunkirakenteen hajoamisen. Kuntien ja kaupunkien vähäiset maahankinnat tapahtuivat pääkaupunkiseudun aluerakentamisen sopimusalueilla reaktionomaisesti ja viiveellä pääosin 1960-luvun loppupuolella.[56] Vantaan alueella yleiskaavoitus aloitettiin vuonna 1964, kun kunta jaettiin kolmeen suunnittelualueeseen: pääradan varren, Hakunila-Länsimäen ja läntisen ns. Vantaan suunnittelualueisiin. Pian maalaiskunnan kunnanvaltuusto päätti yleiskaavan laatimisesta koko kunnan alueelle.[57]

55 Rönkä 1989, 16.

56 Bengs, ARK 1/1991, 76.

57 Rönkä 1989, 79.

25 *Kiinteistö Oy Kukinkuja sisäänkäyntien puolelta. Kerrostalo on valmistunut vuonna 1983. Rakentajana oli MNK-rakennusyhtymä. Kiinteistöön kuuluu myös matalampi kerrostalo. Taloissa on yhteensä 83 asuntoa. Kuva: 1983–1984. VKM.*

Vuonna 1965 vahvistettiin Suomen ensimmäinen maalaiskuntaan laadittu asemakaava, Tikkurila 1. Vuosien 1967–1970 välillä maalaiskunnan kaavoituslautakunta alkoi vaatia rakentajilta niin sanottuja korttelikaavoja, maalaiskunnan yleiskaavaehdotukset valmistuivat ja aluerakentamislautakunta perustettiin.[58]

Helsingin maalaiskunnasta tuli kauppala vuonna 1972, ja kaksivuotisen kauppalavaiheen jälkeen Vantaan kaupunki vuonna 1974.[59] Vantaan ensimmäinen yleiskaava hyväksyttiin vuonna 1983. 1960- ja 1970-lukujen kiivastahtisen ja volyymiltaan mittavan aluerakentamisen jäljiltä Vantaan kaupunkirakenne oli sirpaleinen. 1980-luvulle tultaessa monipuolisen yhdyskuntarakenteen merkitys oli tunnistettu, mutta hajautunut kaupunkirakenne lisäsi eheyttävän suunnittelun haasteellisuutta.[60]

1980-luvulle tultaessa kaavoituksessa alettiin volyymin sijaan keskittyä kaupunginosien erityispiirteiden korostamiseen, olevan kaupunkirakenteen eheyttämiseen ja lähiympäristön suunnitteluun. Yleiskaavassa painotuksena olivat yhdyskuntarakenteen eheyttämisen lisäksi harvaan rakennettujen alueiden ja viheralueiden kehittäminen.[61] 1990-luvulla Vantaan asemakaavaosastolla siirryttiin kymmenen aluearkkitehdin järjestelmään, millä pyrittiin parantamaan asukkaiden vaikutusmahdollisuuksia, palvelua ja aluekohtaista suunnittelua. Vantaan kaupungin yleiskaava vahvistettiin vuonna 1992.[62]

58 Hirvonen 2005, 37, 56.
59 Hirvonen 2005, 56–57.
60 Hirvonen 2005, 127, 133.
61 Hirvonen 2005, 135.
62 Hirvonen 2005, 164.

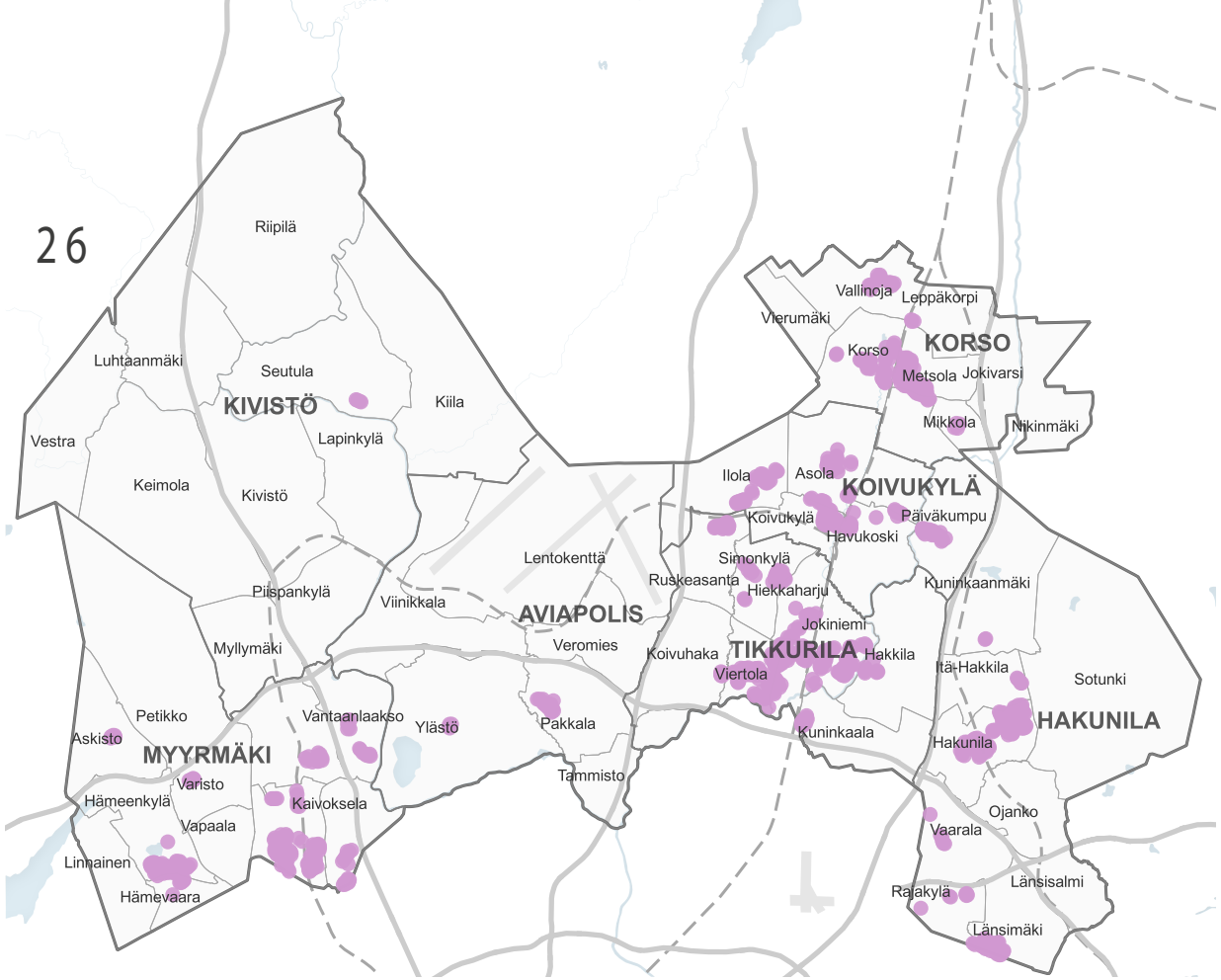

1990-lukuun mennessä Vantaan asuinkerrostalotuotanto on lähes kokonaisuudessaan rakennettu sopimuksiin perustuen. Toisin kuin Helsingillä, Vantaalla ei historiallisista syistä ollut omaa maata kaavoitettavaksi, vaan Vantaa kaavoitti yksityismaita, ja sopimuskumppaneiksi valittiin suuria rakennusliikkeitä ja muita yrityksiä.[63]

63 Bengs, ARK 1/1991, 72, 73.

26 *Kaavio Vantaalle 1980- ja 1990-luvuilla rakennetuista kerrostaloalueista. Rakentaminen keskittyy ratojen varsille. Ei mittakaavassa. Saatsi Arkkitehdit.*

Vauhti hidastuu

1990-luvun alun lamalla oli hiljentävä vaikutus koko rakennusalaan ja rakennusliikkeitä meni konkurssiin. Kaupungin keskeneräiset projektit kuitenkin viimeisteltiin. 1990-luku toi mukanaan yhteiskunnallisen keskustelun suomalaisen rakentamisen laatutasosta. Suunnittelijat seurasivat uutta eurooppalaista tapaa tehdä asioita. Suunnittelijakunta halusi rakentaa laadukkaammin kuin 1970-luvulla ja laatutasosta keskusteltiin erilaisissa rakennusalan julkaisuissa.

Lama tarjosi kaavoitukselle tauon markkinaehtoistuneesta kaavoituskiireestä, käytiin arvokeskustelua ja kestävä kehitys tuli yleisesti tavoiteltavaksi. Pääkaupunkiseudulla 1980–1990-lukujen vaihteesta asti vallinneen asuntopulan vuoksi oli tarve kaavoittaa lisää asuntotontteja, ja Vantaalla laadittiin olevia pientaloja täydentäviä asemakaavoja. Niissä tavoiteltiin ympäristöön sopeutuvaa täydennysrakentamista.[64]

Vantaan 1990-luvun suuriin kaavoitushankkeisiin kuuluivat mm. lentokenttäkaupunki-identiteetin kirvoittamat Keski-Vantaan uudistukset sekä Marja-Vantaan (nykyisen Kivistön alue) kaupunkiyksikön suunnittelu.[65] Marja-Vantaa Oy järjesti alueesta aatekilpailun vuonna 1991. Kilpailussa haettiin ratkaisuja tehokkaan rakentamisen ja luonnonläheisyyden väliseen ristiriitaan. Marja-Vantaan osayleiskaavaluonnos valmistui vuonna 1995.[66]

64 Hirvonen 2005, 171.
65 Hirvonen 2005, 183.
66 Hirvonen 2005, 175.

1990-luvun alun lamavuosien vaikutukset näkyivät konkreettisesti myös Vantaan rakentamisessa. Isoista hankkeista esimerkiksi ostostaivas Vantaanportin asemakaavamuutos valmistui jo vuonna 1988, mutta muun muassa ympäristöministeriön edellyttämien selvitysten, kauppiaiden harkinta-ajan ja 1990-luvun alun lamavuosien vuoksi sittemmin Jumbona tunnettu kauppakeskus valmistui vasta vuonna 1999.[67]

1960–70-luvuilla rakennettujen lähiöiden ensimmäinen korjausaalto ajoittui 1980-luvulle, jolloin postmoderni aatemaailma oli saavuttanut myös Pohjoismaat.[68] Suomessa herättiin 1990-luvun loppupuolella siihen, että rahaa menee paitsi uuden rakentamiseen, myös olevan rakennuskannan korjaamiseen.[69] Arkkitehti-lehdessä keskusteltiin 1960–1970-luvuilla rakennettujen lähiöiden korjaustarpeesta ja paikan identiteetistä:

"Teollisesti rakennettu asuntokanta alkaa olla peruskorjauksen tarpeessa jo kahdenkymmenen vuoden iässä. Koska kysymys on kansantaloudellisesti merkittävästä pääomasta, ei voida ajatella, että kokonaisia kaupunginosia saneerattaisiin räjäyttämällä ja uutta rakentamalla. Joitakin laajempia lähiöuudistusprojekteja onkin jo toteutettu Suomessa ja useita suunnitteilla. Verrattuna muihin pohjoismaihin olemme kuitenkin vasta lähtölinjalla, eikä lähiöuudistuksen tavoitteista ole käyty riittävää keskustelua."[70]

67 Hirvonen 2005, 158.
68 Wegelius, ARK 4/1997, 18.
69 Hirvonen 2005, 169.
70 Wegelius, ARK 4/1995.

27

27 *Toisinaan kaavoitusvaiheen ihanteet saatiin toteutumaan hyvin pitkälle. Kuvaparissa yllä Jokiniemi 2 -asemakaavaa (1985) varten tehty havainnekuva (ote Sari Hirvosen Ruraali Urbaani -kirjan sivulta 136) ja alla toteutunut rakennus Albert Petreliuksen katu 3:ssa.*
Kuva: Johannes Vihervirta, VKM.

KOHDERAKENNUKSET

1970-luvun kiivas alueurakentamisen tahti oli hidastunut 1980-luvulle tultaessa. Asuinalueita ja kerrostaloja valmistui toki edelleen, mutta pääpaino oli täydennysrakentamisessa ja asuinalueiden viihtyvyyden kuten puistojen ja katutilan parantamisessa. Asuinrakennustuotanto keskittyi pienimittakaavaisiin yksiköihin kuten pientaloihin ja rivitaloihin.

1970-luvun suunnittelufilosofiaa tapaa vielä aivan 1980-luvun alussa valmistuneissa rakennuksissa. Arkkitehtuuri on selkeälinjaista ja verraten suurikokoista, ja siihen on tuotu pehmeyttä luonnonmateriaaleiksi mielletyillä julkisivuaineilla kuten savitiilellä. Nämä lähtökohdat näkyvät esimerkiksi Björkstam-Heino-Kostiainen Ky:n suunnittelema As Oy Pähkinäterhon asuinkerrostalossa Pähkinärinteessä.

Hyvin pian aikakauden postmodernit ihanteet alkoivat kuitenkin näkyä myös kerrostaloissa. Massiivisuus hajotettiin rakennusmassaa murtamalla ja pohjakerrosten asunnot kytkettiin pihatilaan erilaisin välittävin rakentein. Julkisivuissa alettiin käyttää eri värejä, muotoja, rytmejä ja materiaaleja. 1980-luvun loppupuoli on vapautuneesti polveilevien rakennusmassojen juhlaa. Suuntauksen kuvaavinta mallia edustaa Arkkitehtuuritoimisto Järvinen-Valjakan suunnittelema Esikkotien/Kielotien rakennuskokonaisuus Tikkurilassa.

28 *Kerrostalo As Oy Pähkinäterho Lammaspolku 14. AR suunnittelu, Björkstam-Heino-Kostiainen Ky, Rolf Björkstam, 1980 Kuva: Heli Haavisto, VKM.*

29 *Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19693. Arkkitehtitoimisto Gullichsen-Kairamo-Vormala, 1980. Kuva: Saatsi Arkkitehdit.*

30 *Esikkotie 1 pohjoinen. Arkkitehtuuritoimisto Järvinen-Valjakka, 1982. Kuva: Heli Haavisto, VKM.*

31 *Kielotie 17. Arkkitehtuuritoimisto Järvinen-Valjakka, 1982. Kuva: Heli Haavisto, VKM.*

Massallisesti murretun ja pienimittakaavaisen modernismin yhtenä säikeenä kulki 1980-luvulla suuntaus, joka hyödynsi esimerkiksi kansanperinteen tai klassismin aiheita tai kuvastoa, kuten satulakattoja, päätykolmioita, kapiteelipylväitä, kaaria ja lunetti-ikkunoita. Näitä selkeimmin postmodernistiseen tyyliin sidottavia rakennuksia edustaa Suunnittelurengas Oy:n suunnittelema Keihästie 6:n asuinkerrostalo Länsimäessä.

32 *Asuinkerrostalo 4045, As Oy Lummetie 3 A. Eero Valjakka, 1983. Kuva: Heli Haavisto, VKM.*

33 *Asuinkerrostalo 4048, As Oy Lummetie 3 D. Eero Valjakka, 1983. Kuva: Heli Haavisto, VKM.*

34 *Ruusuvuorenkuja 4, asuinkerrostalo. Arkkitehtitoimisto Laitinen & Mänttäri, 1983. Kuva: Johannes Vihervirta, VKM.*

35 *Keihästie 6, asuinkerrostalo. Suunnittelurengas Oy, 1984. Kuva: Johannes Vihervirta, VKM.*

36 *Neilikkapiha. Erkki Valovirta, 1988. Kuva: Heli Haavisto, VKM.*

37 *Liljapiha. Arkkitehtuuritoimisto Järvinen–Valjakka, 1989. Kuva: Johannes Vihervirta VKM.*

1990-luvulla rakennusten massoittelu sidottiin muotokonsepteihin. Muotokieli palasi veistoksellisuuteen, hallittuihin arkkimuotoihin tai sovitettiin palvelemaan kaupunkikuvan monumentaalitavoitteita. Julkisivuissa palattiin vaaleuteen, vuosikymmenen loppupuolella myös lasiin. Kohdesarjan veistoksellista esimerkkiä edustaa erityisen hyvin arkkitehti Esko Kahrin suunnittelema VVO:n asuinkerrostalo Tikkurilassa.

38 *Albert Petreliuksen katu 3, asuinkerrostalo, Kiinteistö Oy Jokiniementalo. Arkkitehtitoimisto Helamaa ja Pulkkinen Ky, Jarmo Pulkkinen, 1992. Kuva: Johannes Vihervirta, VKM.*

39 *Albert Petreliuksen katu 4 A, asuinkerrostalo. AR-suunnittelu, Arkkitehtitoimisto Björkstam-Heino-Kostiainen, Eero Kostiainen, 1995. Kuva: Johannes Vihervirta, VKM.*

40 *Albert Petreliuksen katu 5, pistetalo. Arkkitehtitoimisto Helamaa ja Pulkkinen, Jarmo Pulkkinen, 1992. Kuva: Johannes Vihervirta, VKM.*

41 *Väritehtaankatu 2. Arkkitehtuuri Oy Kahri & co, Esko Kahri, 1993. Kuva: Heli Haavisto, VKM.*

42 *VVO:n asuinkerrostalo, Tikkurilantie 41. Arkkitehtuuri Oy Kahri & co, Esko Kahri, 1997. Kuva: Heli Haavisto, VKM.*

43 *Pallastunturintie 1, asuinkerrostalo. Arkkitehtitoimisto Matti Happonen Oy, Matti Happonen, 1998. Kuva: Johannes Vihervirta, VKM.*

KERROSTALOJEN SUUNNITTELIJOITA

AR-suunnittelu, Björkstam-Heino-Kostiainen Ky

- Kerrostalo As Oy Pähkinäterho Lammaspolku 14 (1980, Rolf Björkstam)
- Albert Petreliuksen katu 4 A, asuinkerrostalo (1995, Eero Kostiainen)
- Albert Petreliuksen katu 4 B, asuinkerrostalo, Asunto Oy Vantaan Jokiniemensato (1994, Eero Kostiainen)

Monialainen, pienehkö toimisto, jonka tuotantoon kuuluu sekä rakennussuunnittelua että asemakaavoja.

- Vantaanlaakson ostoskeskus (1982), Vantaa
- Pakilakodin Suovatalo (1985), Helsinki
- KOY Auroranlinna (1987), Helsinki.

Arkkitehtuuri Oy Kahri & co

- Väritehtaankatu 2 (1993)
- VVO:n asuinkerrostalo, Tikkurilantie 41 (1997)

Esko Kahrin (1940–) toimisto 1975–2005. TKK:n asuntosuunnittelun apulaisprofessori ja vt. professori 1972–1986. 2005 lähtien ArkOpen oy:ssä. Puheenjohtajana Valtion Rakennustaidetoimikunnassa, SAFAssa ja Rakennustietosäätiön hallituksessa.[71]

- Etera, Länsi-Pasila (1982, Esko Kahri), Helsinki
- Brahen monitoimitalo (1988, Esko Kahri), Helsinki
- Wetterhoff (1992, Esko Kahri), Hämeenlinna

Eero Valjakka

- Asuinkerrostalo 4045, As Oy Lummetie 3 A ()
- Asuinkerrostalo 4046, As Oy Lummetie 3 B ()
- Asuinkerrostalo 4047, As Oy Lummetie 3 C ()
- Asuinkerrostalo 4048, As Oy Lummetie 3 D ()
- Asuinkerrostalo 4049, As Oy Lummetie 3 E ()

Eero Valjakka (1937–2002), asuntosuunnittelun asiantuntija ja opettaja. Helsingin kaupunginsuunnitteluvirastolla 1967–1968, minkä jälkeen hän perusti yhteisen toimiston Simo Järvisen kanssa. Oma arkkitehtitoimisto vuodesta 1985 lähtien.

Arkkitehtuuritoimisto Järvinen–Valjakka

- Esikkotie 1 pohjoinen (1982)
- Kielotie 17 (1982)
- As. Oy Liljapiha, Peltolantie 15, terassitalo ()

Tunnettu, asuinalueisiin keskittynyt arkkitehtitoimisto toimi vuosina 1968–1985. Eero Valjakka (1937–2002) oli ensisijaisesti asuntosuunnittelija ja Simo Järvinen (1938–1997) yhdyskuntasuunnittelija. Valjakka opetti asuntosuunnittelua ja Järvinen rakennussuunnittelua.

- Olarin asuntoalue (1968–1973) Espoossa. Rakennustaiteen ja yhdyskuntasuunnittelun valtionpalkinto 1975.
- Kuitinmäen asuntoalue (1970- ja 1980-lukujen taite) Espoossa.

Arkkitehdit Ky Gullichsen–Kairamo–Vormala

- Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19693
- Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19694
- Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19695
- Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19696
- Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19697
- Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19698
- Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19699
- Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19700
  - Ym. kohteissa pääsuunnittelijana Timo Vormala, valmistuneet .

Suomen tunnetuimpia arkkitehtitoimistoja. Arkkitehdit Ky vuodesta 1973, Gullichsen Vormala Arkkitehdit vuodesta 1994. Arkkitehtuurin valtiopalkinto (1978, yhdessä Kairamon ja Vormalan kanssa), Pro Finlandia -mitali (1996), Betonipalkinnot vuosilta 1990, 1996 ja 2004, Ranskan arkkitehtuuriakatemian kultamitali (2007). Kristian Gullichsen nimitettiin 2010 Aalto-yliopiston kunniatohtoriksi.[72]

- Kauniaisten kirkko (1983, Kristian Gullichsen)
- Itäkeskuksen ostoskeskuksen (Itis) 1. vaihe (1984, Erkki Kairamo), Helsinki
- Kulttuurikeskus Poleeni (1989, Timo Vormala), Pieksämäki

71 HS 9.8.2020.

72 https://www.safa.fi/tiedotteet/kristian-gullichsen-safan-kunniajaseneksi-2/

- Arkkitehtitoimisto Erkki Valovirta Oy

- As Oy Neilikkapiha, Neilikkatie 14

Erkki Valovirta (1942–2015) valmistui arkkitehdiksi 1969 ja teki alkuvuosina yhteistyötä Jan Säderlundin kanssa (Turun ylioppilaskylän läntinen osa [1967, 1969–1979], Hotelli Rantasipi Yyteri [1974], Joensuun yliopisto [1979]. Oma toimisto vuodesta 1983.

- Kouvola-talo (1982 ja 1987)
- Hämeen lääninvankila (1992)
- Mikkelin maakunta-arkiston lisärakennus 1997.

Suunnittelurengas Oy

- Keihästie 6, asuinkerrostalo

Suomen suurin arkkitehtitoimisto 1980-luvulla. Vuonna 1990 Suunnittelurengas ja sen 100 arkkitehtia liitettiin osaksi Viatek Oy:tä ja nykyisin se on yksi Ramboll Finland Oy:n aputoiminimi.[73] Vantaalla mm.

- Tikkurilan Elanto, Tikkuraitti 11, Tokmanni (1986)
- Vartiokujan päiväkoti (1988)
- Nuorisotila Liito, Vantaanaukion kauppiastavaratalo, Metropolia (1990, Kauko Väkevä).

- Arkkitehtitoimisto Helamaa ja Pulkkinen Ky

- Albert Petreliuksen katu 3, asuinkerrostalo, Kiinteistö Oy Jokiniementalo (1992)
- Albert Petreliuksen katu 5, lamellitalo (1992)
- Albert Petreliuksen katu 5, pistetalo (1992)
- Albert Petreliuksen katu 8, pistetalo (1994)
  - Ym. kohteissa pääsuunnittelijana Jarmo Pulkkinen.

Asunto- ja kaupunkisuunnitteluun keskittynyt toimisto, vuodesta 2015 alkaen HPK Arkkitehdit Oy.

- Kiinteistöt Oy Omenamäki ja Keltakanelinaukio (2006), Helsinki
- Koy Helsingin Tervapääskynen (2011)
- HOAS Jätkäsaari, Välimerenkatu 5 (2012), Helsinki.

Arkkitehtisuunnittelu Ailus Oy

- Albert Petreliuksen katu 6, lamellitalo (1994)
- Albert Petreliuksen katu 6, pistetalo (1993)
  - Pääsuunnittelijana Reijo Ailus.

Ei lisätietoja.

Arkkitehtitoimisto Laitinen & Mänttäri

- Ruusuvuorenkuja 4, asuinkerrostalo (1983).

Eero Matti Sakari Laitinen (1937–2015) ja Paavo Mänttäri (1930–1996) työskentelivät molemmat opiskeluaikanaan Alvar Aallon arkkitehtitoimistossa ja 1960- ja 1970-lukujen taitteessa Haile Selassie I -yliopistossa Addis Abebassa Etiopiassa. Yhteinen arkkitehtitoimisto 1975–1985, vuodesta 1982 alkaen omat toimistot.[74]

Laitinen teki Helsinkiin 1970–1990-luvuilla useita aluesuunnitelmia, kuten Malminkartanon kaupunginosan aloituskorttelin, Korkeasaaren yleissuunnitelman, Oulunkylän asemakeskuksen, Malmin asemaseudun ja Herttoniemenrannan kaupunginosan. Lisäksi hän suunnitteli eri paikkakunnille useita terveysasemia, päiväkoteja ja asuintaloja.[75]

Arkkitehtitoimisto Matti Happonen Oy

- Pallastunturintie 1, asuinkerrostalo (1998).

Ei lisätietoja.

73 Merihaka. Kaupunkirakenne- ja ympäristöhistoriaselvitys 2020, 79.

74 HS 29.11.2015 ja 4.10.1996.

75 HS 29.11.2015.

LÄHTEET

JULKAISUT

Kirjallisuus

Hankonen, Johanna: Lähiöt ja tehokkuuden yhteiskunta. Tampere: Gaudeamus Kirja, Otatieto Oy ja TTKK Arkkitehtuurin osasto 1994.

Helander, Vilhelm & Rista, Simo: Suomalainen rakennustaide: Modern architecture in Finland. Helsinki: Kirjayhtymä 1987.

Hirvonen, Sari: Ruraali urbaani – Vantaan kaupunkisuunnittelun historia. Vantaa: Vantaan kaupunkisuunnittelu 8/2005, C18:2005.

Kaapro, Aki; Martiskainen Sami; Olkkonen, Petteri & Tikkanen, Hanna 2005. "Keski-Vantaan kehitys 1980-luvun katvealueesta 2000-luvun lentokenttäkaupungiksi". Teoksessa *Lentokenttäkaupungin suunnittelu. Yritysten toiveet ja kaupungin visiot*. Toim. Veli-Pekka Tynkkynen & Jenni Väliniemi. Helsingin yliopisto, maantieteen laitos. Suunnittelumaantieteen kurssiraportteja 48. s. 43–54.

Nenonen, Marko: "Tiedon ja liikenteen väylät". Artikkeli teoksessa *Rakennetun Suomen tarina*, s. 196–227. Toim. Harri Hautajärvi. Helsinki: Rakennustieto 2017.

Neuvonen, Petri: "1975–2000". Luku teoksessa Kerrostalot 1880–2000 – Arkkitehtuuri, rakennustekniikka, korjaaminen, s. 210–245. Toim. Petri Neuvonen. Helsinki: Rakennustietosäätiö RTS, Rakennustekniikan keskus -säätiö, Museovirasto, Rakennustieto Oy 2006.

Pohjola, Matti: Suomen talouskasvu ja sen lähteet 1960–2015. Kansantaloudellinen aikakauskirja 113. vsk. 3/2017.

Rönkä, Kimmo: Aluerakentamissopimukset ja kaavoitus Espoossa ja Vantaalla. Stadsbygdens utvecklingsdynamik –projektin osaraportti 6. Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen tiedotteita 1062. Espoo: VTTK 1989.

Seppänen, Lauri: Sotien jälkeinen teollisuusrakentaminen Suomessa. Teollisuuden rakennuspäälliköiden historiikki. Helsinki: Suomen toimitila- ja rakennuttajaliitto RAKLI 1999.

Tuuri, Antti: Linnuille pesänsä ketuille kolonsa – Asuntorakentamisen viisi värikästä vuosikymmentä. Suomen Rakennuslehti Oy 1998.

Vartola, Anni: Kuritonta monimuotoisuutta – Postmodernismi suomalaisessa arkkitehtuurikeskustelussa. Väitöskirja. Helsinki: Aalto-yliopisto 2014.

Lehtiartikkelit

Kohde-esittelyt Arkkitehti-lehdessä (ARK)

Valio Keski-Suomi/Jyväskylän meijeri, Jyväskylä. ARK 3/1980, s. 34–43.

Joutseno Pulp Oy Lohjan tehtaat. ARK 3/1981, s. 26–31.

Valio Oulu/Maikkulan tuotantolaitokset. ARK 3/1981, s. 32–35.

Paperitehtaan lisäaineiden käsittelylaitos/A. Ahlström Oy. ARK 1/1986, s. 40–43.

Helsingin Sanomat (HS)

HS 25.3.1976: ”Vantaa synnyttää jättiläiskeskusta”.

HS 26.8.1984: ”Helsingin suuri tonttipeli”.

HS 4.10.1996: Muistokirjoitus "Arkkitehti Paavo Mänttäri". Kirj. Leena Maunula.

HS 29.11.2015: " Poikkeuksellisen monipuolinen arkkitehti. Sakari Laitinen 1937–2015" Kirj. Juhani Pallasmaa.

HS 18.2.2019 Muistokirjoitus: "Kalevi Ruokosuo 1929–2019".

HS 31.12.2019: "Tällainen on Helsinki-Vantaan salaperäinen vip-terminaali" https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000006358616.html

HS 9.8.2020: "Asuntosuunnitteluun erikoistunut arkkitehti Esko Kahri: Sijoitusnäkökulma dominoi liikaa asuntotuotantoa". Kirj. Paula Holmila.

HS 27.9.2020: "Tunteella tehty". Kirj. Moona Laakso.

Artikkelit kirjoittajan mukaan

Bengs, Christer: "Romppaisesta Ramboon – kilpailu asuntotuotannossa". ARK 5/1990.

Bengs, Christer: "Aluerakentaminen – ikuinen laiskanläksy?". ARK 1/1991.

Kairamo, Erkki & Mikkola, Kirmo: "Ikuinen arkkitehtuuri ja konstruktivismin hetki". ARK 3/1980, s. 22–27.

Mukala, Jorma: "Onko Suomessa teollisuusarkkitehtuuria". Tekniikka & Talous 17.11.1989, s. 15.

Norri, Marja Riitta: "Arkkitehtuuri ja yhteisön itsetunto". ARK 1/1984, s. 23

Wegelius, Sirkka: "Anonyymi arkkitehtuuri ja identiteetti". ARK 4/1995.

Wegelius, Sirkka: "Identiteetti ja imago". ARK 4/1997.

Nyman, Kaj: "Aluerakentamisen arkkitehtuurin kieli". ARK 1/1991.

Selvitykset

Eskola, Amanda: Vantaan moderni teollinen rakennusperintö 1930–1979. Vantaa: Vantaan kaupunki 2006
Luettavissa: https://mycourses.aalto.fi/pluginfile.php/1628323/mod_resource/content/1/118786_kaupsu_teollinenrakennuskulttuuri.pdf

Haavisto, Heli: Tikkurilan kaavarunkoalueen modernin rakennuskannan inventointi 2020 – Rakennetun ympäristön arvokohteet 1960–2000. Vantaa: Vantaan kaupunginmuseo 2021.

Kaartin kasarmin punatiilirakennukset 2017. Suppea rakennushistoriaselvitys Aliupseeriasuntola & sauna-pesula-leipomorakennus, Kasarmikatu 24 / Kaartinkuja 3–5. Arkkitehdit Mustonen Oy 2017. Niina Svartström, Riikka Koivula, Olli Helasvuo.
Luettavissa: https://www.senaatti.fi/app/uploads/2017/05/6627-2017_Mustonen_Hki_Kaartin_kasarmin_punatiilirakennukset.pdf

Kauhavan lentosotakoulu, rakennettuun kulttuuriympäristöön kohdistuva selvitys 2013. Arkkitehtitoimisto Hannu Puurunen Oy 7.11.2013; päivitetty 15.11.2013.
Luettavissa: https://www.kauhava.fi/files/15669/Liite_3a_Kauhavan_Lentosotakoulu_RHS_OSA_1_15.11.2013.pdf

Keski-Suomen maakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt 2016, kohdeluettelo
Luettavissa: https://keskisuomi.fi/wp-content/uploads/2020/09/25246-MAAKUNNALLISESTI_MERKITTaVaT_RAKENNETUT_KULTTUURIYMPaRISToT_2016_15_8_2017.pdf Viitattu 3.3.2023.

Merihaka. Kaupunkirakenne- ja ympäristöhistoriaselvitys. Okulus Oy. Helsinki: Kaupunkiympäristön julkaisuja 2020:30.

Palaste-Eerola, Tuula: Uudenmaan päätöksen paikat. Uudenmaan kunnan- ja kaupungintalot kuvina.
Luettavissa: https://www.uusimaaviikko.fi/files/10616/Kunnan-_ja_kaupungintalot.pdf Viitattu 3.3.2023.

Vantaan yleiskaavan selostus. Vantaan kuntasuunnitteluviraston julkaisu A 5: 1983. Vantaan kaupunki 1983.

Vihervirta, Johannes: Vantaan 1980-1990-lukujen rakennuskannan inventointi, vaihe 1:n esiselvitys, 2021. Kirsti-kokoelmanhallintajärjestelmä.

Verkkojulkaisut

Rakennettu hyvinvointi. Museovirasto.
Luettavissa: https://www.museovirasto.fi/fi/kulttuuriympari sto/rakennettu-kulttuuriympari sto/rakennettu-hyvinvointi Artikkelikokoelma.

Häyrynen, Maunu; Laakkonen, Simo; Leskinen, Linda: "Liikenteen ja energian kehityksen vaikutus maisemaan 1945–2000" 2023.
Luettavissa: https://www.rakennettuhyvinvointi.fi/fi/liikenteen-ja-energian-verkostot/liikenteen-ja-energian-kehityksen-vaikutus-maisemaan-1945-2000

Niskanen, Riitta: "Suomalaiset huoltoasemat toisen maailmansodan jälkeen" 2023.
Luettavissa: https://www.rakennettuhyvinvointi.fi/fi/liikenteen-ja-energian-verkostot/suomalaiset-huoltoasemat-toisen-maailmansodan-jalkeen

Lahti, Juhana: "Kaavoituslainsäädäntö ja kaupungistuvan hyvinvointiyhteiskunnan suunnittelu 1945–1990" 2019.
Luettavissa: https://www.rakennettuhyvinvointi.fi/fi/kaupunkien-kasvun-kaavoitus/kaavoituslainsaadanto-ja-kaupungistuvan-hyvinvointiyhteiskunnan-suunnittelu-1945-1990

Nenonen, Marko: "Liikenneinfrastruktuuri rakennetun ympäristön muokkaajana Suomessa 1945–2000" 2023.
Luettavissa: https://www.rakennettuhyvinvointi.fi/fi/liikenteen-ja-energian-verkostot/liikenneinfrastruktuuri-rakennetun-ympariston-muokkaajana-suomessa-1945-2000

Rautio, Kari: Suomen teollisuustuotannon kasvun vuodet. Tilastokeskus 2007.
Luettavissa: https://www.stat.fi/tup/suomi90/toukokuu.html Viitattu 25.11.2022.

TIETOKANNAT

Verkkotietokannat

Fingrid. Kantaverkko kartalla.
https://karttapalaute.fingrid.fi/?link=hDzo
Viitattu 23.2.2023.

Helsingin tilastotietokannat.
https://stat.hel.fi/helsingin-tilastotietokannat/
"Vantaan rakennukset käyttötarkoituksen ja valmistumisvuoden mukaan 31.12."

Kansallisarkiston Digitaaliarkisto.

Tilastokeskus, luokitukset.
https://www.stat.fi/fi/luokitukset/rakennus/?code=05&name=Liikenteen%20rakennukset
Viitattu 23.2.2023.

Kuva-arkistot

HKM Helsingin kaupunginmuseo

Kirsti – Profiumin toimittama kokoelmanhallintajärjestelmä Vantaan kaupunginmuseon aineistoille

MV Museovirasto

VKM Vantaan kaupunginmuseo

VKP Vantaan karttapalvelu

SUULLISET LÄHTEET

Puhelut

Lauri Sorainen 10.1.2023.

LIITTEET

L1 ARVOTUSTAULUKOT

Teollisuusrakennukset

Kaupunginosa	Kiinteistötunnus	Pysyvä rakennusnumero	Katuosoite	Rakennuksen nimi	Toimisto ja teollisuus	Terminaalit	Huolto-asemat	Arvot						RP	V
								Harvinaisuus	Tyypillisyys	Edustavuus	Alkuperäisyys	st. todistusvoimaisu	Hist. kerroksisuus		
Hakkila 66	092-066-0131-0008	100419446Y	Kanervantie 6	Museoviraston kokoelma- ja konservointikeskus	x			x		x		x		x	
Kivistö 23	092-895-0002-0001	100405388F	Hämeenlinnanväylä 600	Neste Vantaa Keimola Länsi			x		x		x	x			x
Koivuhaka 68	092-068-0025-0003	100498016F	Mäkituvantie 5	Mäkituvantie 5, varasto- ja toimistorakennus, Tiivistekeskus Oy, Etola Yhtiöt	x					x	x				x
Koivuhaka 68	092-068-0025-0004	100498024R	Mäkituvantie 11	Mäkituvantie 11, toimisto- ja teollisuusrakennus, Oy Nestepaine Ab	x						x				x
Koivuhaka 68	092-068-0106-0003	101733399J	Hakamäenkuja 8	Hakamäenkuja 8, teollisuusrakennus, ns. kravattitalo	x			x		x	x				x
Koivuhaka 68	092-068-0106-0004	101733401L	Hakamäenkuja 10	Hakamäenkuja 10, teollisuusrakennus, ns. kravattitalo	x			x		x	x				x
Koivuhaka 68	092-068-0106-0005	101733403N	Hakamäenkuja 6	Hakamäenkuja 4, teollisuusrakennus, ns. kravattitalo	x			x		x	x				x
Koivuhaka 68	092-068-0106-0005	101733404P	Hakamäenkuja 6	Hakamäenkuja 6, teollisuusrakennus, ns. kravattitalo	x			x		x	x				x
Koivuhaka 68	092-068-0107-0001	101733406S	Koivupuistontie 36	Koivupuistontie 36, teollisuusrakennus, ns. kravattitalo	x			x		x	x				x
Koivuhaka 68	092-068-0107-0002	101733407T	Hakamäenkuja 3	Hakamäenkuja 3, teollisuusrakennus, ns. kravattitalo	x			x		x	x				x
Koivuhaka 68	092-068-0107-0003	101733408U	Koivuhaantie 7	Koivuhaantie 7 / Hakamäenkuja 5, teollisuusrakennus, ns. kravattitalo	x			x		x	x				x
Koivuhaka 68	092-068-0107-0004	101733409V	Hakamäenkuja 7	Hakamäenkuja 7, teollisuusrakennus, ns. kravattitalo	x			x		x	x				x
Koivuhaka 68	092-068-0107-0005	101733410W	Koivuhaankuja 2	Koivuhaankuja 2, teollisuusrakennus, ns. kravattitalo	x			x		x	x				x
Koivuhaka 68	092-068-0200-0001	101742793K	Koivuhaankuja 1	Koivuhaankuja 1, teollisuusrakennus, ns. kravattitalo	x			x		x	x				x
Lentokenttä 53	092-407-0005-0115	1021135040	Liikelentotie 10	Finavia liikelentoterminaali, VIP President		x		x		x	x	x		x	
Lentokenttä 53	092-407-0005-0117	1021135106	Lentoasemantie 3	Helsinki-Vantaan lentoaseman Terminaali 1, ent. kotimaan terminaali		x			x		x	x			x
Martinlaakso 17	092-017-0113-0003	101785364U	Sanomatie 1	Sanomatie 1, tuotanto- ja toimistorakennus	x				x	x	x	x		x	
Tammisto 50	092-050-0004-0017	101895448X	Tammiston kauppatie 7	Tammiston kauppatie 7, Suunto Oy, ent. Okovälitys Oy	x				x		x				x
Vantaanlaakso 18	092-018-0060-0018	101833401D	Vanha Nurmijärventie 21	Vanha Nurmijärventie 21, Vaisala Oy, toimistorakennus	x						x				x

Kerrostalot

Kaupunginosa	Kiinteistötunnus	Pysyvä rakennusnumero	Katuosoite	Rakennuksen nimi	Arvot							
					Harvinaisuus	Tyypillisyys	Edustavuus	Alkuperäisyys	st. todistusvoimaisu	Hist. kerroksisuus	RP	V
Hämeenkylä 12	092-012-0156-0005	1008243756	Lammaspolku 14	Kerrostalo As Oy Pähkinäterho Lammaspolku 14		x	x	x				x
Jokiniemi 62	092-062-0032-0008	102028930T	Väritehtaankatu 2	Väritehtaankatu 2		x	x	x			x	
Jokiniemi 62	092-062-0032-0010	102028933W	Tikkurilantie 41	VVO:n asuinkerrostalo , Tikkurilantie 41	x		x	x			x	
Jokiniemi 62	092-062-0020-0001	102028904Y	Albert Petreliuksen katu 3	Albert Petreliuksen katu 3, asuinkerrostalo, Kiinteistö Oy Jokiniementalo	x	x	x	x	x		x	
Jokiniemi 62	092-062-0016-0003	102028901V	Albert Petreliuksen katu 4a	Albert Petreliuksen katu 4 A, asuinkerrostalo	x	x	x	x	x		x	
Jokiniemi 62	092-062-0016-0004	102028902W	Albert Petreliuksen katu 4b	Albert Petreliuksen katu 4 B, asuinkerrostalo, Asunto Oy Vantaan Jokiniemensato		x	x	x	x		x	
Jokiniemi 62	092-062-0020-0002	1020289061	Albert Petreliuksen katu 5	Albert Petreliuksen katu 5, lamellitalo		x		x				x
Jokiniemi 62	092-062-0020-0002	1020289072	Albert Petreliuksen katu 5	Albert Petreliuksen katu 5, pistetalo		x		x				x
Jokiniemi 62	092-062-0016-0002	102028898S	Albert Petreliuksen katu 6	Albert Petreliuksen katu 6, lamellitalo		x		x				x
Jokiniemi 62	092-062-0016-0002	102028899T	Albert Petreliuksen katu 6	Albert Petreliuksen katu 6, pistetalo		x		x				x
Jokiniemi 62	092-062-0018-0001	102028903X	Albert Petreliuksen katu 8	Albert Petreliuksen katu 8, pistetalo		x		x				x
Korso 81	092-081-0200-0002	100728286J	Ruusuvuorenkuja 4	Ruusuvuorenkuja 4, asuinkerrostalo		x	x	x				x
Länsimäki 91	092-091-0008-0001	102814457C	Keihästie 6	Keihästie 6, asuinkerrostalo	x	x	x	x			x	
Länsimäki 91	092-091-0240-0002	102824257H	Pallastunturintie 1	Pallastunturintie 1, asuinkerrostalo		x		x				x
Tikkurila 61	092-061-0210-0003	102009708R	Esikkotie 1	Esikkotie 1 pohjoinen	x	x	x				x	
Tikkurila 61	092-061-0210-0004	102009710T	Kielotie 17	Kielotie 17	x	x	x				x	
Tikkurila 61	092-061-0211-0001	102009711U	Lummetie 3	Asuinkerrostalo 4045, As Oy Lummetie 3 A		x	x	x			x	
Tikkurila 61	092-061-0211-0001	102009712V	Lummetie 3	Asuinkerrostalo 4046, As Oy Lummetie 3 B		x	x	x			x	
Tikkurila 61	092-061-0211-0001	102009713W	Lummetie 3	Asuinkerrostalo 4047, As Oy Lummetie 3 C		x	x	x			x	
Tikkurila 61	092-061-0211-0001	102009714X	Lummetie 3	Asuinkerrostalo 4048, As Oy Lummetie 3 D		x	x	x			x	
Tikkurila 61	092-061-0211-0001	102009715Y	Lummetie 3	Asuinkerrostalo 4049, As Oy Lummetie 3 E		x	x	x			x	
Varisto 14	092-014-0015-0013	100899403E	Martinkyläntie 64	Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19693	x		(x)				x	
Varisto 14	092-014-0015-0013	100899404F	Martinkyläntie 64	Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19694	x		(x)				x	
Varisto 14	092-014-0015-0013	100899405H	Martinkyläntie 64	Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19695	x		(x)				x	
Varisto 14	092-014-0015-0013	100899406J	Martinkyläntie 64	Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19696	x		(x)				x	
Varisto 14	092-014-0015-0013	100899407K	Martinkyläntie 64	Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19697	x		(x)				x	
Varisto 14	092-014-0015-0013	100899408L	Martinkyläntie 64	Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19698	x		(x)				x	
Varisto 14	092-014-0015-0013	100899409M	Martinkyläntie 64	Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19699	x		(x)				x	
Varisto 14	092-014-0015-0013	100899410N	Martinkyläntie 64	Pienkerrostalo, Martinkyläntie 64, rak.19700	x		(x)				x	
Viertola 63	092-063-0113-0006	1002873250	Neilikkatie 14	As Oy Neilikkapiha , Neilikkatie 14	x		x	x			x	
Viertola 63	092-063-0144-0001	1002972461	Peltolantie 15	As. Oy Liljapiha, Peltolantie 15, terassitalo	x		x	(x)			x	

TIIVISTEKESKUS
TIIVISTEKESKUS